

Ketä Suomi saa verottaa?

Verovelvollisuusaseman tutkinta verosihteerin työssä

Taneli Hautanen

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2025

Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Taloushallinnon suuntaus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Taloushallinto

HAUTANEN, TANELI:

Ketä Suomi saa verottaa?

Verovelvollisuusaseman tutkinta verosihteerin työssä

Opinnäytetyö 49 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Toukokuu 2025

Opinnäytetyön aiheena oli kansainvälistä henkilöverotustyötä tekevän verosihteerin suorittama verovelvollisuusaseman tutkinta. Verovelvollisuusaseman tutkinnan tuloksena henkilö todetaan joko yleisesti verovelvolliseksi tai rajoitetusti verovelvolliseksi. Verovelvollisuusaseman tutkintaan liittyvän päätöksenteon tukeksi opinnäytetyössä perehdyttiin teoriaosuudessa yleiseen verovelvollisuuteen, rajoitettuun verovelvollisuuteen, kolmen vuoden sääntöön liittyviin olennaisiin siteisiin ja kansainvälisiin tuloverosopimuksiin. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten olennaiset siteet ja erityisesti taloudelliset siteet vaikuttavat henkilön verovelvollisuusasemaan, ja miten näitä siteitä on tulkittu Suomen oikeuskäytännössä.

Opinnäytetyön sisältämiä ilmiöitä tarkasteltiin oikeusdogmatiikan eli lainopin teoreettisen viitekehyksen mukaisesti. Tutkimuksen keskeisistä teemoista tutkittiin voimassa olevaa oikeutta ja tehtiin näistä normikannanotoista tulkintakannanottoja. Opinnäytetyön aineistossa verovelvollisuusaseman tutkintaan liittyvä voimassa oleva oikeus tuotiin käytännön tasolle. Aineistoksi valintakriteerien perusteella valittiin kolme oikeustapausta. Aineiston oikeustapauksia käsiteltiin sekä teoriaosuudessa tarkasteltujen ilmiöiden että verovelvollisuusasemaan liittyvän tutkinnan näkökulmasta. Aineiston analyysin pohjalta muodostettiin yhteenveto verovelvollisuusaseman tutkinnasta. Opinnäytetyön tuotoksena laadittiin opas, jonka tarkoituksena on tukea verosihteerin suorittamaa verovelvollisuusaseman tutkintaa.

Tutkimuksen perusteella selvisi, että verovelvollisuusaseman tutkinnassa täytyy selvittää henkilön kaikki olennaiset siteet sekä Suomeen että muuttomaahan, jotta päätös verovelvollisuusasemasta voidaan tehdä. Olennaiset siteet ovat henkilökohtaisia sidonnaisuuksia. Päätös verovelvollisuusasemasta tehdään kokonaisarvion pohjalta ja tuloverosopimus saattaa estää yleisestikin verovelvollisen henkilön tulon verottamisen. Oikeuskäytännössä kaikille olennaisille siteille ei ole annettu samaa merkitystä. Jotkin olennaiset siteet yksinäänkin estävät rajoitetun verovelvollisuusaseman myöntämisen. Taloudellisista siteistä täytyy selvittää, ovatko ne aktiivisia vai passiivisia ja olennaisten siteiden katkeamisajankohta vaikuttaa päätökseen verovelvollisuusasemasta. Tutkimuksen yhteydessä havaittiin kehitystarve liittyen Verohallinnon ohjeisiin. Verovelvollisuusasemaan liittyvästä tutkinnasta tulisi laatia selkeä ja helppolukuinen tiivistelmä.

Asiasanat: verovelvollisuusasema, kolmen vuoden sääntö, olennaiset siteet

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Program in Business Administration
Financial Administration

HAUTANEN, TANELI:

Who is Finland Allowed to Tax?

Examination of the Tax Liability Status in the Work of the Tax Clerk

Bachelor's thesis 49 pages, appendices 2 pages

May 2025

The topic of the thesis was the investigation of the tax liability status conducted by a tax clerk working in the field of international personal taxation. As a result of such investigation a person is found to be either an unlimited taxpayer or a limited taxpayer. The purpose of the study was to examine how substantial ties, particularly economic ties, affected an individual's tax residency status, and how these ties were assessed in the Finnish legal practice. The thesis explored unlimited tax liability, limited tax liability, substantial ties related to the three-year rule and international income tax treaties.

The topic of the thesis was examined in accordance with the theoretical framework of legal dogmatics. The thesis investigated the applicable legal norms concerning the main themes and provided doctrinal interpretations (normative conclusions) of the current law. The relevant legal norms concerning investigation of the tax liability status were translated into practice through the analysis of case examples in the thesis. Based on pre-defined selection criteria, three legal cases were chosen as the data of the thesis. The legal cases were examined in the light of theoretical concepts and the practical process of determining tax liability status. Based on the results of the study, a guide to the examination of the tax liability status of a Finnish citizen was created to support the work of the tax clerk.

Based on the research, it was found that in determining the tax liability status, all substantial ties of the individual to both Finland and the country of emigration must be examined in order to make an informed decision. The decision on tax residency is made on the basis of an overall assessment, and a tax treaty may prevent the taxation of income even if the individual has an unlimited tax liability status in Finland. In legal practice, not all substantial ties have been given equal weight. Some substantial ties, even on their own, may prevent the granting of limited tax liability status. For economic ties, it must be assessed whether they are active or passive, and the timing of the severance of substantial ties also affects the determination of the individual's tax residency status. In the course of the study, a need for improvement was identified in the Tax Administration's guidelines. A clear and easy-to-read summary should be prepared regarding the assessment of the tax liability status.

Key words: tax liability status, the three-year rule, substantial ties

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
1.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	7
1.2	Tutkimusmetodi ja aineisto	9
1.3	Opinnäytetyön rakenne	11
2	VEROVELVOLLISUUSASEMA JA VEROTUSOIKEUS	13
2.1	Verovelvollisuusasema tuloverolaissa	13
2.1.1	Yleinen verovelvollisuus	13
2.1.2	Rajoitettu verovelvollisuus	14
2.1.3	Kolmen vuoden sääntö	16
2.1.4	Eriytilanteita	17
2.1.5	Taloudelliset siteet	19
2.2	Verosopimusten vaikutus verotusoikeuteen	20
2.2.1	Kansainväliset tuloverosopimukset	20
2.2.2	Liittymäperiaatteet	23
3	VEROVELVOLLISUUSASEMAN TUTKINTA	25
3.1	Oikeuskäytäntö	25
3.2	Tapaus 1: KHO 6/2004 Sijoitusomaisuus	26
3.2.1	Keskusverolautakunnan käsittely	27
3.2.2	Korkeimman hallinto-oikeuden käsittely	28
3.3	Tapaus 2: KHO 172/2021 Liiketoiminta Suomessa	28
3.3.1	Hallinto-oikeuden käsittely	29
3.3.2	Korkeimman hallinto-oikeuden käsittely	30
3.4	Tapaus 3: KHO 88/2011 Poikkeus kolmen vuoden sääntöön	31
3.4.1	Hakemus ja keskusverolautakunnan käsittely	32
3.4.2	Valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen	33
3.4.3	Euroopan unionin tuomioistuimen käsittely	34
3.5	Yhteenveto	35
4	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	39
	LÄHTEET	44
	LIITTEET	48
	Liite 1.Opas Suomen kansalaisen verovelvollisuusaseman tutkintaan	48

KÄYTETYT LYHENTEET

EPL	Ennakkoperintälaki 1118/1996
HE	Hallituksen esitys
KHO	Korkein hallinto-oikeus
LähdeVL	Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta 627/1978; Lähdeverolaki
MenetelmäL	Laki kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta 1552/1995; Menetelmälaki
SEUT	Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus
TVL	Tuloverolaki 1535/1992
VHL	Laki Verohallinnosta 503/2010
VML	Laki verotusmenettelystä 1558/1995

1 JOHDANTO

Henkilöiden kansainvälinen muuttoliike Suomeen on ollut nouseva trendi jo 1990-luvulta alkaen. Myös suomalaisten maastamuutto ulkomaille on pysynyt tasaisena jo 2000-luvulta alkaen. (Tilastokeskus 2024). Kansainvälinen muuttoliike on tuonut tullessaan kansainvälisiä tilanteita, joihin verotuksessa joudutaan ottamaan kantaa. Kansainvälinen henkilöverotus on edelleen murroksessa ja tilanteeseen etsitään parempaa ratkaisua (Pelkonen 2025). Ketä Suomi saa verottaa kansainvälisissä tilanteissa? Lisääntyneen henkilöiden muuttoliikkeen vuoksi on ajankohtaista ja merkityksellistä tutkia henkilöihin kohdistuvaa kansainvälistä vero-oikeutta.

Kansainväliseen verotukseen liittyy kolme normikokonaisuutta, jotka ovat Suomen kansallinen lainsäädäntö kansainvälisestä vero-oikeudesta, Suomen kansainväliset tuloverosopimukset ja EU-vero-oikeus (kuvio 1.). Nämä kokonaisuudet yhdessä muodostavat kansainvälisen vero-oikeuden. (Helminen 2016, 29; Andersson, Linnakangas ja Frände 2016, 66–70).

Kuvio 1. Kansainvälinen vero-oikeus

Tässä opinnäytetyössä rajaudun pääasiassa tarkastelemaan Suomen kansallista lainsäädäntöä kansainvälisestä vero-oikeudesta sekä kansainvälisiä tuloverosopimuksia, koska ne toimivat ensisijaisena oikeuslähteenä verosihteerin käytännön työssä. Kuitenkin myös EU-vero-oikeus voi vaikuttaa verovelvollisuusaseman tutkintaan ja päätökseen verovelvollisuusasemasta. Tahdon siis opinnäytetyössä huomioida kaikki puolet kansainvälisestä verotusoikeudesta, koska myös EU-vero-oikeus voi vaikuttaa henkilön verovelvollisuusasemaan ja kolmen vuoden säännön käytäntöönpanoon. Tämän vuoksi olen oikeustapauksia käsittelevässä luvussa 3 valinnut käsittelyn kohteeksi myös tapauksen (KHO 88/2011), jossa keskiössä on EU-vero-oikeuden vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön.

Rajautuminen pääasiassa Suomen sisäisen lainsäädännön ja verosopimusten tarkasteluun on perusteltua, koska EU-vero-oikeuden päätökset edelleen vaikuttavat harmonisoinnin kautta kansalliseen lainsäädäntöön (Myrsky ja Linnakangas 2009, 5). Harmonisointi siis yleensä ennaltaehkäisee oikeuslähteiden väliset ristiriidat. Vaikka EU-oikeudella on etusija suhteessa Suomen kansalliseen lainsäädäntöön, kuuluu välitön verotus kuitenkin Suomen toimivaltaan (Nykänen 2015, 50–51; Määttä 2017, 35). EU-vero-oikeuden laajempi käsittely ei myöskään opinnäytetyön tarkoituksen näkökulmasta toisi lisäarvoa kansainvälistä henkilöverotustyötä aloittelevalle verosihteerille, koska EU-vero-oikeuden päätökset on johdettu käytäntöön myös kansallisiin lakeihin ja kansainvälisiin verosopimuksiin.

1.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoitus on toimia ammatillisen kasvun tukena uudelle kansainvälistä henkilöverotusta tekeväälle verosihteerille. Opinnäytetyö toimii oppaana kansainvälisen henkilöverotuksen toimittamiseen ja erityisesti henkilöverotuksen työnkuvaan kuuluvan verovelvollisuusaseman tutkimiseen. Verotuksen käytännön työssä on tärkeää ymmärtää, mitkä määräykset verotuksen toimittamiseen vaikuttavat ja millaisia eroja määräykset sisältävät (Aho, Kallio ja Ketola 2024, 473). Oma työkokemukseni kansainvälisen henkilöverotuksen parissa vahvistaa tarpeen ammatillista kasvua tukevalle opinnäytetyölle.

Opinnäytetyön tutkimuksen kohteena on verovelvollisuusaseman tutkintaan vaikuttavat olennaiset siteet, joiden tarkastelussa painotutaan taloudellisiin siteisiin. Taloudelliset siteet ovat osa kolmen vuoden säännön olennaisten siteiden joukkoa, joiden perusteella määritellään joko yleinen verovelvollisuus ja Suomessa asuminen tai rajattu verovelvollisuus ja henkilön asumiskeskuksen sijainti muussa valtiossa. Opinnäytetyössä muodostetaan kokonaiskuva olennaisten siteiden tutkinnasta painottuen taloudellisiin siteisiin. Toisaalta taloudellisia siteitä on merkityksellistä tarkastella myös kansainvälisten tuloverosopimusten kannalta, koska taloudelliset siteet vaikuttavat myös siihen, mikä on henkilön elinajan keskus, kun tarkastellaan verosopimusten kotipaikka-artiklaa.

Opinnäytetyön tavoitteena on ensinnäkin selvittää, kuinka olennaisten siteiden ja erityisesti taloudellisten siteiden vaikutusta henkilön verovelvollisuusasemaan on tulkittu oikeuskäytännössä. Opinnäytetyön toisena tavoitteena on tuottaa opas verosihteerin työtä varten, jonka avulla verovelvollisuusasemaa voidaan tutkia. Oikeuskäytännön tarkastelu on molempien tavoitteiden kannalta oleellista, koska laissa olennaisten siteiden arviointi on jätetty oikeuskäytännön tehtäväksi (TVL 11:1; HE 40/1974 vp). Laki ei siis suoraan määrittele olennaisia siteitä.

Oikeuskäytännön tarkastelulla on tärkeä rooli sekä ensimmäisen että toisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oikeuskäytännön tarkastelun funktiona on toimia paitsi aineistona olennaisten siteiden ja erityisesti taloudellisten siteiden merkityksen ymmärtämiseksi niin myös malliesimerkkinä siitä, kuinka tutkintaa ja päätöksiä verovelvollisuusasemasta tehdään myös verosihteerin työssä. Vaikka oikeuslaitosten tutkinnat tapauksista ovat laajempia ja moniulotteisempia, kuin mihin yksittäisellä työntekijällä on mahdollisuus arjen työssään, niin tästä huolimatta tapaukset tarjoavat oivan mallin sille, mitkä ovat niitä seikkoja, joita tulee tarkastella, selvittää ja tutkia oikean ratkaisun löytämiseksi ja millainen painoarvo ratkaisussa eri seikoille annetaan.

Opinnäytetyössä perehdytään verovelvollisuusasemaan sekä kansallisen lainsäädännön että kansainvälisten tuloverosopimusten näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteet on muotoiltu yhdeksi tutkimuskysymykseksi, johon tutkimuksessa

pyritään vastaamaan. Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: Miten olennaiset siteet ja erityisesti taloudelliset siteet vaikuttavat henkilön verovelvollisuusasemaan, ja miten näitä siteitä on tulkittu Suomen oikeuskäytännössä? Tutkimuskysymykseen on pyritty vastaamaan sekä tarkastelemalla lakeja ja oikeuskirjallisuutta opinnäytetyön toisessa luvussa että syventymällä kolmeen aineistoksi valittuun oikeustapaukseen kolmannessa luvussa.

1.2 Tutkimusmetodi ja aineisto

Opinnäytetyöni lukeutuu oikeustieteisiin kuuluvan oikeusdogmatiikan tutkimusalaan. Oikeusdogmatiikan eli lainopin tutkimuskohteena on voimassa oleva oikeus (Hirvonen 2011, 21–22). Opinnäytetyöni tutkii voimassa olevaa oikeutta olennaisten siteiden ja erityisesti taloudellisten siteiden osalta. Oikeusdogmatiikkaan kuuluu usein sekä normikannanottoja, jotka ovat luonteeltaan voimassa olevan oikeusnormiston esille tuomista, että tulkintakannanottoja, jotka voivat sisältää oikeusnormin lisäksi tulkintaa ja soveltamista (emt. 22–23).

Opinnäytetyössä hyödynnän näitä edellä mainittuja oikeusdogmatiikan molempia puolia. Oikeusdogmatiikan tutkimusalaan sitoutuminen tulee näkyville erityisesti siinä, että ilmiön käsittelyn pääpaino on lakien ja säädösten tarkastelussa eli normikannanotoissa. Normikannanottojen käsittelyä tuen sekä oikeuskirjallisuudessa esiintyneiden tulkintakannanottojen että omien tulkintakannanottojen avulla.

Oikeusdogmatiikasta on todettu myös, että se on oikeuden sosiaalista käytäntöä (Ervasti 2011, 76). Tämä määritelmä kuvaa erinomaisesti verovelvollisuusaseman tutkintaa ja siihen liittyvien olennaisten siteiden tutkintaa, koska oikeutta olennaisista siteistä on tuotettu ja perusteltu oikeuskäytännössä. Verosihteerin on tunnettava ja ymmärrettävä sitä diskurssia, jota aiheesta on käyty ja kuinka oikeutta on määritelty aiheen osalta, koska oikeusdiskurssi on validioinut oleellisten siteiden määritelmät ja painoarvot. Verohallinnon ohjeet ovat ikään kuin tiivistelmä ja muistio nyt jo käydystä diskurssista.

Oikeusdogmatiikka ei keskity ilmiön syiden ja seurausten tarkasteluun, vaan pikemminkin ottaa oikeuden sellaisena kuin se on (Ervasti 2011, 77). Tässä opinnäytetyössä osittain poikkeen tästä kolmen vuoden säännön tarkastelun osalta. Kolmen vuoden säännön ymmärtäminen on keskeinen osa verovelvollisuusaseman tutkintaa, joten olen tahtonut tässä opinnäytetyössä tarkastella myös tuon ilmiön taustaa ja syitä, nostamalla esille lainvalmisteluaineistona hallituksen esityksen, joka on ollut kolmen vuoden säännön syntyminen taustalla.

Olen valinnut lähdeaineistokseni kolme oikeustapausta, joissa on käsitelty olennaisten siteiden ja erityisesti taloudellisten siteiden luonteen merkitystä. Kaikki valitsemani tapaukset on käsitelty myös korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Oikeustapausten käsittely aineistona on luonteenomaista oikeusdogmaattiselle tutkimukselle, jossa oikeuslaitosten toimintaa tarkastellaan usein haasteesta alkavina ja tuomioon päättyvinä oikeudenkäyntiprosesseina (Ervasti 2011, 115).

Tapausten valinnassa on ollut kaksi valintakriteeriä. Ensimmäinen kriteerinä on ollut käsittelyn kulminoituminen taloudellisiin siteisiin. Tämä on tarkoittanut sitä, että tapauksen on täytynyt painottua erityisesti henkilön taloudellisiin siteisiin. Toisena kriteerinä valinnalle on ollut vaatimus tapauksen merkittävydestä. Jokaisella opinnäytetyöhön valitulla tapauksella on ollut vaikutusta siihen, kuinka verovelvollisuusasemaan vaikuttavia siteitä jatkossa määritellään.

Näiden kriteerien perusteella aineistoksi on valikoitu kolme oikeustapausta. Ensimmäinen käsittelemäni tapaus (KHO 6/2024) kuvaa varsinkin taloudellisten siteiden luonnetta suhteessa niiden aktiivisuuteen ja passiivisuuteen. Toisessa käsittelemässäni tapauksessa (KHO 172/2021) keskiössä on liiketoiminnan harjoittaminen Suomessa ja sen merkitys olennaisena siteenä Suomeen. Kolmannen tapauksen (KHO 88/2011) tarkoituksena on havainnollistaa EU-vero-oikeuden vaikutuksia Suomen kansalliseen lainsäädäntöön, korostaa tulonhankkimistoiminnan merkitystä ja nostaa esille, kuinka kolmen vuoden säännön toteutumisessa voi olla poikkeuksia.

Tutkimuksessa havaittiin kolmen tapauksen analysoimisen jälkeen aineiston kyläntyminen opinnäytetyön tarkoitukseen nähden. Kolme oikeustapausta tarjosi

riittävän kattavan kuvan verovelvollisuusaseman tutkinnasta ja olennaisista siteistä aloittelevalle verosihteerille. Lisäksi analyysi tapauksista antoi riittävästi tietoa oppaan laatimista varten, jonka tarkoitus on tukea verosihteerin verovelvollisuusaseman tutkintaa.

Opinnäytetyön yhteydessä laadittu *Opas Suomen kansalaisen verovelvollisuusaseman tutkintaan* (Liite 1) vahvistaa opinnäytetyön luonnetta toiminnallisena opinnäytetyönä (practice-based thesis), sillä toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ammatillinen tuotos, joka palvelee sen kohderyhmää (Kostamo, Airaksinen ja Vilkka 2022). Toiminnallinen opinnäytetyö on hyvä tapa tutkia verovelvollisuusasemaa, koska tämä mahdollistaa käytännönläheisen tarkastelun henkilön verovelvollisuusaseman tutkinnasta ja siihen vaikuttavista olennaisista siteistä. Tällä tavoin opinnäytetyöstä voi olla konkreettista hyötyä aloittelevalle verosihteerille, kun työssä yhdistetään teoria ja käytäntö verovelvollisuusaseman tutkimisesta.

1.3 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön aluksi taustoitan verovelvollisuusasemaa Suomen lainsäädännön näkökulmasta. Tämän jälkeen käsittelen vero-oikeutta Suomen verosopimusten valossa. Suomen lainsäädäntöä käsittelevä osuus keskittyy tuloverolain (TVL) pykälisiin yhdeksän ja yksitoista, jotka käsittelevät yleistä ja rajoitettua verovelvollisuutta sekä Suomessa asumista.

Verosopimusten osalta käsittelen aluksi artiklaa, jossa kuvataan henkilön verotuksellista kotipaikkaa. Tarkastelen lyhyesti myös niin sanottua menetelmäartiklaa, jossa otetaan kantaa kaksinkertaisen verotuksen poistamiseen kaksoisasumistilanteissa. Suomen lainsäädäntö ja verosopimusten tarkastelu toimivat perustana sille, kuinka verovelvollisuusasemaa määritellään käytännössä. Niinpä opinnäytetyöni kulminoituu siihen, kuinka olennaisten siteiden ja erityisesti taloudellisten siteiden on katsottu vaikuttavan henkilön verovelvollisuusasemaan Suomen oikeuskäytännöissä.

Kun tutkimuksen kohteena oleva ilmiö on taustoitettu kansallisten ja kansainvälisten säädösten näkökulmasta luvussa kaksi ja tarkasteltu näiden tulkintaa oikeustapauksissa luvussa kolme, muodostan kokonaiskuvan ilmiöstä luvun kolme alaluvussa neljä ja koostan yhteen teorian ja oikeustapaukset verosihteerin työn näkökulmasta. Opinnäytetyön osana on tuotettu opas (Liite 1) verosihteerin suorittamaa verovelvollisuusaseman tutkintaa varten, joka on synteesi kolmannen luvun alaluvusta neljä. Opinnäytetyön lopuksi luvussa neljä arvioin opinnäytetyön tuloksia ja kokoan yhteen, mitä aloittelevan kansainvälistä henkilöverotusta tekevän verosihteerin olisi hyvä huomioida työssään. Lisäksi arvioin kuinka opinnäytetyö on onnistunut vastaamaan tutkimuskysymyksiin, pohdin opinnäytetyön luotettavuutta ja otan kantaan hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattamiseen opinnäytetyöprosessissa.

2 VEROVELVOLLISUUSASEMA JA VEROTUSOIKEUS

2.1 Verovelvollisuusasema tuloverolaissa

Henkilön verovelvollisuusasema on ensimmäinen asia, joka täytyy selvittää kansainvälisen verotusoikeuden ratkaisemiseksi. Verovelvollisuusasema määrittää sen, millainen verotusoikeus Suomella on henkilön tuloon. Verovelvollisuusasema määritellään Suomen sisäisen lainsäädännön perusteella. Suomen lainsäädännön (TVL 9 §) mukaan henkilö on joko yleisesti verovelvollinen tai rajoitettusti verovelvollinen. Henkilön verovelvollisuusaseman ratkaisee Suomessa asuminen.

Verovelvollisuusasema vaikuttaa verovelvollisuuden laajuuteen, veron määräytymiseen ja siihen, millaista verotusmenettelyä noudatetaan (Helminen 2024, 141). Verovelvollisuusaseman tarkastelun jälkeen voidaan todeta Suomen verotusoikeus joko yleisesti verovelvollisen maailmanlaajuisiin tuloihin tai rajoitettusti verovelvollisen Suomesta saatuihin tuloihin. Verovelvollisuusasemapäätöksen jälkeen voidaan siirtyä edelleen tarkastelemaan valtioiden välisen kansainvälisen tuloverosopimuksen vaikutusta siihen, kuinka henkilöä verotetaan.

2.1.1 Yleinen verovelvollisuus

Yleisesti verovelvollinen henkilö on Suomeen verovelvollinen kaikista maailmanlaajuisista tuloistaan ja hänellä on myös tiedonantovelvollisuus kaikista tuloistaan ja verotukseen vaikuttavista tiedoista (TVL 9 §; VML 7 §). Yleisesti verovelvollisia ovat kaikki Suomessa verovuonna asuneet henkilöt, kotimaiset yhteisöt, ulkomailla perustetut tai rekisteröidyt yhteisöt, joiden johtopaikan sijainti on Suomessa, yhteisetuus ja kuolinpesä (TVL 9 §).

Tässä opinnäytetyössä rajaudun tarkastelemaan verovelvollisuutta ainoastaan henkilöverotuksen osalta, koska opinnäytetyön tarkoituksena on toimia juuri kansainvälisen henkilöverotuksen parissa työskentelevälle verosihteerille ammatilli-

sen kasvun tukena. Yleisesti verovelvollisten henkilöiden verottamiseen sovelletaan ensisijaisesti tuloverolakia. Yleisesti verovelvollisen henkilön verotus tapahtuu progressiivisesti ja progressiivinen tuloveroasteikko vahvistetaan vuosittain (TVL 124 §). Yleisesti verovelvollisen määritelmään ei vaikuta henkilön kansalaisuus, vaan ainoastaan asuminen. Henkilön Suomessa asuminen määritellään tuloverolain pykälässä 11.

Suomessa asuvaksi katsotaan henkilö, jolla on Suomessa vakituinen asunto ja koti tai hän oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan. Suomen kansalaisten yleinen verovelvollisuus ei kuitenkaan pääty tilapäiseen poissaoloon, vaan Suomen kansalaisiin sovelletaan kolmen vuoden sääntöä. Kolmen vuoden sääntö perustuu tuloverolain (11 §) pykälän 11 ensimmäiseen momenttiin. Koska kolmen vuoden sääntöä sovelletaan vain Suomen kansalaisiin, päättyy muiden kuin Suomen kansalaisten yleinen verovelvollisuus välittömästi Suomesta pois muuttoon (Verohallinto 2025a 3.1) Seuraavaksi käsittelen rajoitetun verovelvollisuuden määritelmää ja vaikutusta henkilön verotukseen.

2.1.2 Rajoitettu verovelvollisuus

Tuloverolaissa ei ole erikseen määritelty rajoitettua verovelvollisuutta, vaan rajoitettu verovelvollisuus on voimassa silloin, kun yleisen verovelvollisuuden tunnusmerkit eivät täyty (Verohallinto 2025a 2.2). Tämä tarkoittaa, että rajoitetusti verovelvollisia ovat henkilöt, joiden kotipaikka on ulkomailla ja jotka ovat asuneet Suomessa yhtäjaksoisesti enintään kuusi kuukautta (Määttä 2017, 61–63). Tähän sääntöön on kuitenkin myös poikkeuksia, kuten mekaanikkosääntö, mutta näitä poikkeuksia käsittelen tarkemmin alaluvussa 2.1.4. Erityistilanteita.

Rajoitetusti verovelvollisen kuuden kuukauden Suomessa oleskelun tarkastelujakso ei katkea tilapäiseen poissaoloon (TVL 11 §). Verotuskäytännössä tilapäiseksi poissaoloksi on katsottu vielä kahden kuukauden poissaolo (Verohallinto 2025a 2.5.1). Vaikka rajoitetusti verovelvollinen henkilö kuuden kuukauden aikana olisi ollut kaksikin kuukautta välillä pois Suomesta, muuttuisi hän alkuperäisestä Suomeen tulopäivästä alkaen yleisesti verovelvolliseksi heti, kun hän on ollut tilapäinen poissaolo mukaan lukien Suomessa yli kuusi kuukautta. Toisaalta

jos rajoitetusti verovelvollinen on Suomesta poissa yli kaksi kuukautta, alkaa kuuden kuukauden oleskeluaikalaskenta alusta.

Rajoitetusti verovelvollinen henkilö on Suomeen verovelvollinen vain Suomesta saamastansa tulosta (TVL 9 §) ja rajoitetusti verovelvollisten verottamiseen sovelletaan lakia rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta eli lähdeverolakia (LähdeVL 1 §). Rajoitetusti verovelvollisen tulosta peritty lähdevero ei ole progressiivinen, kuten yleisesti verovelvollisilla, vaan kiinteä ja lopullinen vero, jonka veroprosentti on määritelty lähdeverolaissa (LähdeVL 2 §, 7 §). Esimerkiksi palkasta perittävä lähdevero on 35 %. Lähdeverosta ei saa tehdä muita vähennyksiä kuin lähdeverolaissa (LähdeVL 6 §) määritelty lähdeverovähennys.

Ulkomailta Suomeen tulevien verotukseen on myös poikkeuksia tiettyjen erityisryhmien osalta. En tässä opinnäytetyössä käsittele tarkemmin näitä erityisryhmiä, mutta tällaisia erityisryhmiä ovat esimerkiksi liikkeen- tai ammatinharjoittajat, korkeakoulussa työskentelevät, rajankävijät, vuokratyöntekijät, opiskelijat, hallintoelimissä toimivat, taiteilijat ja urheilijat (Verohallinto 2025c). Näihin erityisryhmiin voidaan soveltaa poikkeavaa lähdeverokohtelua perustuen erityiseen tuloon, henkilön asemaan tai verosopimukseen.

Rajoitetusti verovelvollisella on mahdollisuus myös hakeutua progressiiviseen verotukseen verotusmenettelylain (VML) mukaisesti, mikäli rajoitetusti verovelvollisen kotivaltio kuuluu Euroopan talousalueeseen tai kotivaltiolla on sopimus virka-avusta ja tietojenvaihdosta veroasioissa (LähdeVL 13 §). Vaikka verotusmenettelylain mukaiseen verotukseen hakeutunutta, rajoitetusti verovelvollista henkilöä verotetaan vain hänen Suomesta saamastaan tulosta, niin verotuksen progressioon vaikuttaa myös henkilön muualta kuin Suomesta saadut veronalaiset tulot.

Suomesta pois muuttaneen Suomen kansalaisen tulisi hakea rajoitettua verovelvollisuutta vaatimalla sitä veroilmoituksella joko sähköisesti OmaVerossa tai lomakkeella 50a (Ansiotulot ja niistä tehtävät vähennykset 3023). Vaatimus rajoitetusta verovelvollisuudesta tulisi tehdä sen verovuoden aikana, jolloin rajoitettu verovelvollisuus on alkanut.

Lopullinen päätös henkilön rajoitetusta verovelvollisuudesta tehdään hakemuksen jälkeen verotuksen toimittamisen yhteydessä annettavalla verotuspäätöksellä. Voi kuitenkin olla myös tilanteita, jolloin pois muuttaneella henkilöllä on edelleen tuloja Suomesta ja joita varten tarvitaan lähdeverokorttia jo ennen verotuspäätöstä verovuoden aikana. Tällaisessa poikkeustilanteessa verovelvollisuusasemaa ja siteitä Suomeen tutkitaan jo ennen verokortin myöntämistä. Lopullinen ratkaisu verovelvollisuusasemasta tehdään kuitenkin verotuspäätöksen antamisen myötä. Seuraavaksi käsittelen tarkemmin kolmen vuoden säännön syntymiseen johtaneita syitä ja tarkoitusta.

2.1.3 Kolmen vuoden sääntö

Kolmen vuoden säännön mukaan yleisesti verovelvollinen Suomen kansalainen muuttuu rajoitetusti verovelvolliseksi vasta, kun on kulunut Suomesta poismuuttovuoden lisäksi kolme seuraavaa vuotta (TVL 11 §). Sääntö siis turvaa Suomen verotusoikeuden henkilön muuttaessa pois Suomesta. Kolmen vuoden sääntö eroaa tuloverolain yhdeksännen pykälän yleisesti verovelvollisen määritelmästä, koska sitä sovelletaan ainoastaan Suomen kansalaisiin.

Laki (TVL 11 §) antaa mahdollisuuden sille, että henkilö voidaan rajoitetusti verovelvolliseksi ennen kolmen vuoden säännön täyttymistä, jos olennaiset siteet Suomeen voidaan osoittaa katkenneiksi. Toisaalta taas yleinen verovelvollisuus voi jatkua jopa muuttovuoden ja kolmen seuraavan vuoden jälkeen, mikäli voidaan näyttää toteen, että yleisen verovelvollisuuden säilyttämiselle on perusteet (ks. myös HE 40/1974 vp, 4). Tällainen yleisen verovelvollisuuden pidentäminen yli kolmen vuoden säännön on kuitenkin harvinaista (Nykänen & Nieminen 2024).

Suomesta pois muuttanut Suomen kansalainen voi hakea rajoitettua verovelvollisuutta joko muuttohetkestä alkaen tai olennaisten siteiden katkeamista seuraavan vuoden alusta. Olennaisia siteitä tarkastellaan aina asumisen pysyvyyden näkökulmasta. Onko poismuutto tilapäistä vai täyttykö poismuutossa pysyvän poismuuton kriteerit? Olennaisten siteiden tutkimisessa ratkaisee aina henkilön kokonaistilanne (Nykänen 2021, 2), vaikka toisaalta yksittäinen vahva olennainen

side voi ratkaista, että henkilön olennaisia siteitä ei katsota katkenneiksi (Helminen 2025).

Suomessa asumisen ja kolmen vuoden säännön välillä on jännite, joka tuo esille verovelvollisuusasemaan liittyviä periaatteita. Periaatteet koskevat verotusvallan ulottamista mahdollisimman laajalle ja toisaalta verotusvallan jakamista muiden valtioiden kanssa. Näitä periaatteita tarkemmin käsittelen verosopimusten yhteydessä luvussa 2.2.2 Liittymäperiaatteet.

Tuloverolakiin kirjatulle kolmen vuoden säännölle voidaan havaita selkeä tarkoitus lain valmisteluaineistosta (HE 40/1974 vp). Hallituksen esityksessä (40/1974 vp) todetaan, että tuolloin voimassa ollut lakia tulisi uudistaa, koska oli havaittu henkilöiden selkeästi hyödyntäneen ainoastaan asumispaikkaan perustuvan verovelvollisuusaseman määräytymistä. Ilman kolmen vuoden sääntöä henkilön oli siis mahdollista jatkuvasti asua osa vuodesta ulkomailla ja väittää, että häntä ei voitaisi enää pitää Suomessa yleisesti verovelvollisena. Seurauksena tästä laadittiin kolmen vuoden sääntö, jolla voitiin välttää tilapäisen poissaolon aiheuttama verovelvollisuusaseman muutos.

Kolmen vuoden sääntöä hallituksen esityksessä (40/1974 vp) kuvattiin todistustaakkasäännöksenä, jossa ulkomaille muuttavan henkilön todistusvelvollisuutena on osoittaa muuton pysyvyys, mikäli hän tahtoo, että hänet katsotaan Suomessa rajoitetusti verovelvolliseksi. Todistustaakkana on osoittaa, että henkilön olennaiset siteet Suomeen ovat katkenneet. Kolmen vuoden sääntö päätee, ellei henkilö vaadi rajoitettua verovelvollisuutta ja osoita olennaisten siteiden katkenneen. Toisaalta laki (TVL 11 §) siirtää todistustaakkavelvoitteen pois henkilöltä kolmen vuoden säännön toteutumisen jälkeen. Mikäli siis yleisen verovelvollisuuden jatkumiselle olisi perusteita kolmen vuoden säännön jälkeen, on todistustaakkavelvollisuus Verohallinnolla tai veronsaajalla (Nykänen 2015, 99).

2.1.4 Erityistilanteita

Kansainvälisiin tilanteisiin liittyy myös erityistilanteita, jotka ovat vero-oikeuden poikkeustilanteita. Erityistilanteita varten on laadittu verosopimuksissa säännöt,

kuinka henkilöä verotetaan poikkeustilanteissa. Tällaisia sääntöjä ovat esimerkiksi mekaanikkosääntö, erityisryhmien verotus ja kuuden kuukauden sääntö. Seuraavaksi selvitän lyhyesti, mitä näillä erityistilanteilla tarkoitetaan.

Mekaanikkosäännöllä tarkoitetaan verosopimuksissa sovellettavaa erityissääntöä, joka määrittää sen, missä valtiossa työntekijän tuloa verotetaan (Verohallinto 2025b). Mekaanikkosäännön mukaan Suomella ei ole henkilön tuloon verotusoikeutta, mikäli säännön ehdot täyttyvät. Suomi ei mekaanikkosäännön mukaan verota Suomessa työskentelevän henkilön tuloa, jos henkilön työnantaja ei ole Suomesta, palkka ei verota Suomessa sijaitsevaa kiinteää toimipaikkaa ja työntekijä oleskelee Suomessa enintään 183 päivää seurantajakson aikana. Seurantajakson muodostuminen riippuu siitä, kuinka se on määritelty kyseisen valtion ja Suomen välisessä verosopimuksessa. Seurantajakso voi siis olla joko kalenterivuosi, työskentelyvaltion verovuosi tai 12 perättäisen kuukauden ajanjakso. (Verohallinto 2025b.)

Erityisryhmiin kuuluvat esimerkiksi Suomen ulkomaan edustoissa työskentelevät lähetetyt työntekijät, Business Finland Oy:n palveluksessa ulkomailla työskentelevät henkilöt, muut Suomen valtion pysyvässä palveluksessa ulkomailla olevat työntekijät ja Euroopan unionin henkilöstö. Nämä henkilöt pysyvät Suomeen yleisesti verovelvollisina koko palveluksensa keston ajan. Tämä poikkeus ei koske lähetystöihin paikalta palkattuja henkilöitä. Euroopan unionin palveluksessa työskenteleviin sovellettavaa poikkeusta käsittelemme tarkemmin kolmannen oikeustapauksen (KHO 88/2011) yhteydessä.

Kuuden kuukauden sääntö tarkoittaa, että Suomessa yleisesti verovelvollisen ulkomaantyötulo voidaan tietyin ehdoin vapauttaa verosta Suomessa. Ehdot ovat, että henkilön ulkomailla oleskelu johtuu kyseisestä työstä, oleskelu ulkomailla kestää vähintään kuusi kuukautta, siten että oleskelua ei Suomessa ole enempää kuin keskimäärin 6 päivää jokaista työskentelykuukautta kohti ja että työskentelyvaltiolla on verotusoikeus työntekijän palkkatuloon. (TVL 77§.)

2.1.5 Taloudelliset siteet

Taloudellisilla siteillä tarkoitetaan henkilön omaisuuteen, työntekoon, liiketoimintaan, sijoittamiseen ja muihin taloudellisiin intresseihin kuuluvia liittymäkohtia Suomeen. Taloudellisia siteitä voidaan pitää yhtenä vahvoista olennaisista siteistä, joista jokaisen yksittäisenkin siteen perusteella voidaan katsoa henkilöllä edelleen olevan olennaisia siteitä Suomeen (Nykänen & Nieminen 2025, osa II luku 1). Helminen (2025, luku 5) luettelee vahvat olennaiset siteet seuraavasti: puolison tai asunnon jääminen Suomeen, verovelvollisen kuuluminen Suomen sosiaaliturvan piiriin ja verovelvollisen harjoittama liiketoiminta tai työskentely Suomessa.

Tuloverolaissa (TVL 11 §) taloudellisia siteitä, kuten muitakaan olennaisia siteitä ei määritellä ja myös lainvalmisteluaineistossa (HE 40/1974 vp) niin taloudellisten kuin muidenkin olennaisten siteiden määrittely jätetään oikeuskäytännön varaan. Lainvalmisteluaineistossa (HE 40/1974 vp, 4) kuitenkin mainitaan, että olennaisiin siteisiin vahvistavasti vaikuttaa muun muassa se, jos ulkomaan asumisesta puuttuu asettuminen tietyille paikkakunnalle, oleskelu ulkomailla tapahtuu opiskeluun tai terveydenhoitoon liittyvien syiden vuoksi, henkilö omistaa Suomesta kiinteistön tai harjoittaa Suomessa liiketoimintaa tai että henkilön perhe asuu vakituisesti Suomessa.

Verohallinnon (2025a, 3.3) ohjeessa olennaisina siteinä mainitaan:

- Suomeen jää asunto
- Suomeen jää puoliso
- Suomeen jää muu kiinteistö kuin kesämökki
- Verovelvollinen kuuluu Suomen asumisperusteiseen sosiaaliturvaan
- Verovelvollinen harjoittaa liiketoimintaa Suomessa
- Verovelvollinen työskentelee Suomessa.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen erityisesti näitä kahta viimeksi mainittua olennaista taloudellista sidettä ja niiden vaikutusta henkilön verovelvollisuusarviointiin. Painottuminen kyseisiin siteisiin on tapahtunut oikeustapausten valin-

nan kautta. Opinnäytetyöhön valittujen oikeustapausten keskiössä tutkitaan erityisesti sitä, voidaanko henkilöiden toiminta katsoa olennaiseksi siteeksi Suomeen liiketoiminnan harjoittamisen tai työskentelyn kautta.

2.2 Verosopimusten vaikutus verotusoikeuteen

2.2.1 Kansainväliset tuloverosopimukset

Kansainväliset tuloverosopimukset ovat valtioiden välisiä sopimuksia, joilla jaetaan verotusvalta ja estetään saman tulon verottaminen kahdesti. Tuloverosopimukset perustuvat tuloverolain (TVL 135 §) antamaan valtuutukseen hallitukselle laatia kansainvälisiä verosopimuksia kaksinkertaisen verotuksen poistamiseksi tai lieventämiseksi. Yleinen verovelvollisuus Suomessa määräytyy ainoastaan tuloverolain säännösten perusteella.

Tuloverosopimusten kotipaikka-artikla määrittelee sen, kumpaa valtiota pidetään henkilön tai yrityksen asuinvaltiona. Kyseinen artikla on useimmissa sopimuksissa artikla numero neljä (esim. OECD 2017). Artikla vahvistaa henkilön asuinvaltion verotusoikeuden henkilön tuloihin. Kotipaikka-artiklassa asuinvaltiolla tarkoitetaan valtiota, johon henkilöllä on verovelvollisuus maailmanlaajuisista tuloistaan. Tämän vuoksi rajoitetusti verovelvollista ei voida verosopimuksen mukaan katsoa Suomessa asuvaksi. (Nykänen 2015, 88–89.)

Yleinen verovelvollisuus ei kuitenkaan aina takaa Suomelle verotusoikeutta henkilön tuloon. Kansainväliset verosopimukset voivat kaventaa Suomen verotusoikeutta. Vaikka kansainvälisillä tuloverosopimuksilla ei ole vaikutusta henkilön verovelvollisuusasemaan, voivat ne silti jopa estää Suomea verottamasta henkilön tuloa antaen verotusoikeuden toiselle valtiolle.

Yleisestä verovelvollisuudesta huolimatta kansainväliset tuloverosopimukset voivat kaventaa Suomen verotusoikeutta, jonka vuoksi on oleellista tarkastella verosopimusten vaikutusta verotukseen, kun tahdotaan selvittää, miten taloudelliset

siteet vaikuttavat henkilön verovelvollisuusasemaan ja verotukseen. Verosopimuksia voidaanakin kutsua konfliktinratkaisunormistoksi, koska ne käsittelevät valtioiden välisiä eturistiriitoja (Myrsky & Linnakangas 2009, 2).

Olennaisilla siteillä on vaikutusta paitsi Suomen sisäisen lainsäädännön mukaiseen verovelvollisuusasemaan, myös verosopimusten verotusoikeuden tulkintaan. Kansainvälisten tuloverosopimusten verotusoikeus ratkaistaan ensi sijassa sen mukaan, kummassa valtiossa henkilöllä on pysyvä asunto (OECD 2017, 105). Pysyvä asunto ei välttämättä tarkoita omistusasuntoa, vaan asuntoa, joka on pysyvästi varattu henkilön käyttöön. Mikäli henkilöllä on molemmissa valtioissa pysyvä asunto, ratkaisee elinetsujen keskuksen se, kummassa valtiossa henkilöllä on kiinteämmät henkilökohtaiset ja taloudelliset siteet.

Viime kädessä kaksinkertaisen verotuksen ristiriitoja ratkaistaan MAP-menettelyn kautta. MAP-menettely (Mutual Agreement Procedure) on verosopimusvaltioiden välinen sopimusmenettely, jota käsitellään esimerkiksi laissa kansainvälisten veroriitojen ratkaisumenettelystä (530/2019) ja valtioneuvoston asetuksessa kansainvälisten veroriitojen ratkaisumenettelystä (661/2019). Nämä säännökset pohjautuvat paitsi Euroopan unionin antamaan direktiiviin veroriitojen ratkaisumekanismista (EU 1852/2017) niin myös OECD:n monenvälisen yleissopimuksen (MLI) aiheuttamiin verosopimusmuutoksiin ja siirtohinnoittelussa vaikuttavaan arbitraatioyleissopimukseen (Verohallinto 2025d). Ratkaisumenettelyssä verosopimusvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset neuvottelevat, kuinka verosopimusta voitaisiin soveltaa ristiriidan ratkaisemiseksi. Käsitteily on sidottu tiettyihin määräaikoihin riippuen sovellettavasta verosopimuksesta.

Tuloverosopimusta sovelletaan niin sanotussa kaksoisasumiskonfliktissa eli tilanteessa, jossa molemmat verosopimusvalliot katsovat olevansa oikeutettuja henkilön tulon verottamiseen (Aho, Kallio ja Ketola 2024, 466). Tuloverosopimus voi supistaa Suomen verotusoikeutta, niin että yleisesti verovelvollisen ulkomaantulosta ei Suomessa peritäkään veroa, vaan verotus tapahtuu toisessa valtiossa. Mikäli Suomella ei ole toisen valtion kanssa verosopimusta, sovelletaan vieraasta valtiosta saadun tulon verotukseen menetelmälakia (MenetelmäL 1 §).

Suomella on voimassa oleva tuloverosopimus nyt jo yli seitsemänkymmenen valtion kanssa (Ojala 2024, 123–125). Kansainväliset tuloverosopimukset ovat paljolti samansisältöisiä pohjautuen OECD:n malliverosopimukseen (Aho, Kallio ja Ketola 2024, 473). Kahdenkeskisten verosopimusten lisäksi Suomi on solminut monenkeskisen tuloverosopimuksen Pohjoismaiden kanssa ja on mukana multilateraalisisessa sopimuksessa (Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent Base Erosion and Profit Shifting, MLI), joka vaikuttaa kahdenkeskisiin verosopimuksiin silloin, jos myös vastapuoli on allekirjoittanut MLI-sopimuksen. Monenvälisen MLI-yleissopimuksen tarkoituksena on estää veropohjan rapautumista ja voitonsiirtoa (Ojala 2024, 123). MLI-sopimukset ovat siis sopimuksia olemassa olevien verosopimusten yhtenäisestä päivittämisestä, joiden tarkoitus on keventää ja nopeuttaa verosopimusten ajantasaistamista.

Tuloverosopimus ratkaisee, kummassa sopimusvaltiossa henkilön katsotaan asuvan, mutta vaikka henkilön katsottaisiin tuloverosopimuksen nojalla asuvan toisessa sopimusvaltiossa, voi hän edelleen olla kolmen vuoden säännön nojalla Suomessa yleisesti verovelvollinen. Tilanteita varten, joissa Suomen lainsäädännön mukaan yleisesti verovelvollisen tuloihin on verotusoikeus myös toisella valtiolla, on laadittu Verohallinnon ohje *Kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistaminen luonnollisten henkilöiden verotuksessa* (Verohallinto 2024a). Ohje perustuu menetelmälakiin (MenetelmäL 1552/1995).

Ohjeessa (Verohallinto 2024a) kerrotaan, kuinka Suomi poistaa kaksinkertaisen verotuksen joko hyvitys- tai vapautusmenetelmällä. Hyvitysmenetelmässä Suomi verottaa ulkomaan tulon, mutta vähentää perimästään verosta ulkomaille maksetun veron. Vapautusmenetelmässä Suomi ei peri veroa ulkomaan tulosta lainkaan. Kaksinkertaisen verotuksen poistomenetelmä on tuloverosopimuskohtainen ja yleensä uudemmissa tuloverosopimuksissa noudatetaan hyvitysmenetelmää. Useimmissa tuloverosopimuksissa on myös erikseen artikla kaksinkertaisen verotuksen poistamismenetelmästä, jossa määritellään, kumpaa menetelmää sopimuksen mukaan noudatetaan. Tällainen menetelmäartikla on esimerkiksi OECD:n malliverosopimuksessa (artikla 23).

2.2.2 Liittymäperiaatteet

Yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisten tulon verottamisen ja verosopimuksissa säädetyn verotusoikeuden jakamisen taustalla on kansainväliseen verotukseen liittyviä periaatteita, joista käytetään nimitystä liittymäperiaatteet. Näitä periaatteita ovat asuinvaltioperiaate, lähdevaltioperiaate ja kansallisuusperiaate (Nykänen 2015, 84). Liittymäperiaatteiden avulla valtiot pyrkivät laajentamaan verotusoikeutensa mahdollisimman laajaksi.

Useimmiten käytettyjä liittymäperiaatteita ovat asuinvaltio- ja lähdevaltioperiaate, mutta joidenkin valtioiden osalta tarkastelun kohteeksi nousee myös kansallisuusperiaate. Esimerkiksi Yhdysvallat on sekä kansallisessa lainsäädännössään että tekemissään kansainvälisissä verosopimuksissa määritellyt kansalaisuutta koskevia säädöksiä (ks. esim. Amerikan yhdysvallat SopS 1–2/1991, artikla 4).

Kansallisuusperiaate tarkoittaa, että henkilöä pidetään kyseisen valtion mukaan yleisesti verovelvollisena kansalaisuuden perusteella. Myös Suomen lainsäädännön voidaan jossain määrin katsoa olevan kansallisuusperiaatteen mukaista, sillä kolmen vuoden säännön mukaan Suomen verotusoikeus Suomen kansalaisen tuloihin säilyy, vaikka henkilö muuttaisi pois Suomesta.

Asuinvaltioperiaatteella tarkoitetaan verotusoikeuden pohjautumista henkilön asuinvaltioon. Asuinvaltioperiaatteen käyttöä voidaan perustella sillä, että henkilö aiheuttaa kuluja asuinvaltiolleen, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelukuluja tai infran rakentamis- ja ylläpitokuluja. Asuinvaltioperiaatteen mukaan on siis perusteltua maksaa veroja sille valtiolle, jonka valtion palveja asumisessaan hyödyntää.

Lähdevaltioperiaatteen mukaan verotusoikeus on sillä valtiolla, jossa tulo on syntynyt. Tulon lähde on siis kyseisen valtion alueella. Lähdevaltioperiaate käytännössä näkyy erityisesti rajoitetusti verovelvollisten verotuksessa, jossa rajoitetusti verovelvolliset maksavat veroa Suomeen ainoastaan Suomesta saamastansa tulosta. Lähdevaltioperiaatteen mukainen verotus ei siis vaadi valtiossa asumista, vaan tarkastelun kohteena on ainoastaan tulon lähteen sijainti.

Yhteenvetona liittymisperiaatteista voidaan todeta, että usein valtioiden verolainsäädäntö perustuu useampaan kuin vain yhteen liittymäperiaatteeseen. Esimerkiksi Suomessa yleinen verovelvollisuus perustuu paljolti asuinvaltioperiaatteeseen, yleisen verovelvollisuuden tulkinta kolmen vuoden säännön mukaisesti kansallisuusperiaatteeseen ja rajoitetusti verovelvollisen verotus lähdevaltioperiaatteeseen.

3 VEROVELVOLLISUUSASEMAN TUTKINTA

3.1 Oikeuskäytäntö

Suomen oikeuskäytäntö tarkoittaa sekä korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisuja, korkeimman hallinto-oikeuden julkaistuja ja julkaisemattomia ratkaisuja että julkaistuja hallinto-oikeuden ja keskusverolautakunnan ratkaisuja. Oikeuskäytännöllä on tärkeä merkitys silloin, kun lain sanamuoto ei anna asiaan selvyttä. (Määttä 2017, 37.) Oikeuskäytäntö on siis tuomioistuinten ratkaisu siitä, kuinka lakia tulisi soveltaa. Tuomioistuinten tulkintaa on usein tarvittu myös verovelvollisuusaseman ratkaisemiseen, koska laki ei anna suoraa vastausta henkilön verovelvollisuusaseman tutkintaan sisältyviin olennaisiin siteisiin.

Henkilö voi hakea keskusverolautakunnalta ennakkoratkaisua tuloverotukseen liittyen (VML 84 §), ja keskusverolautakunnan päätökseen voi edelleen hakea muutosta korkeimmasta hallinto-oikeudesta (VHL 16 §). Mikäli asiaan ei ole haenut ennakkoratkaisua keskusverolautakunnalta, verotuksen oikaisua tulee Suomessa ensisijaisesti hakea verotuksen oikaisulautakunnalta (VML 61 §). Oikaisulautakunnan päätökseen voi hakea muutosta sen alueen hallinto-oikeudelta, johon henkilön kotikunta kuuluu. Ulkomailla asuvien tulee hakea muutos Helsingin hallinto-oikeudesta. (VML 66 §.) Hallinto-oikeuden päätöksestä henkilö voi edelleen hakea muutosta korkeimmasta hallinto-oikeudesta, mutta muutosta voi hakea vain, jos henkilölle myönnetään valituslupa (VML 70 §).

Poikkeuksellisesti oikaisulautakunnan päätöksestä voi hakea suoraan korkeimmalta hallinto-oikeudelta, jos korkein hallinto-oikeus myöntää hakijalle ennakkopäätösperusteella valitusluvan (VML 71 §). Henkilön tuloverotukseen voidaan hakea ratkaisua myös EU-tuomioistuimesta. EU-tuomioistuin voi ottaa tapauksen käsiteltäväksi kansallisten tuomioistuimien pyynnöstä ja antaa ennakkoratkaisun EU:n perussopimusten tai EU-direktiivien tulkintaan liittyen. EU-tuomioistuimen antama päätös sitoo kansallisia tuomioistuimia. (Helminen 2016, 314–315.)

Seuraavaksi tarkastelen verovelvollisuusaseman ja verotusoikeuden tutkintaa oikeuskäytännössä. Tarkastelun kohteeksi otetut oikeustapaukset on valittu ensisijaisesti sillä perusteella, että niissä on käsitelty verovelvollisuusaseman määrittymistä painottuen taloudellisiin siteisiin ja valituilla tapauksilla on ennakkoratkaisumaista merkittävyyttä. Lisäksi valitut tapaukset tuovat esille henkilön verovelvollisuusasemaan liittyvää tutkintaprosessia kokonaisvaltaisella tavalla. Olenaisista siteistä tehdään kokonaisarvio, mikä tarjoaa verosihteerille oivan mallin omassa työssään suoritettavaa verovelvollisuusaseman tutkintaa varten. Toisaalta valituissa tapauksissa keskiössä ovat erityisesti taloudelliset siteet Suomeen, jonka vuoksi ne soveltuvat erinomaisesti opinnäytetyöni rajatun tutkimusaiheen piiriin.

3.2 Tapaus 1: KHO 6/2004 Sijoitusomaisuus

Tapaus KHO 6/2004 on korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätös tilanteesta, jossa Suomen kansalainen A muuttaa pois Suomesta, mutta jolla muuton jälkeen jää edelleen sijoitusomaisuuteen liittyviä taloudellisia siteitä Suomeen. Tapauksessa henkilö A, joka oli asunut Suomessa, muutti pysyvästi Belgiaan 06.05.2002.

Muuton yhteydessä henkilön A työ Suomessa päättyi ja henkilö A aloitti vakituisessa työssä luxemburgilaisen yrityksen hallituksen puheenjohtaja. Henkilön A perhe muutti pois Suomesta pysyvästi Belgiaan 03.06.2002. Suomessa perheen vakituisessa käytössä ollut henkilön A ja tämän puolison omistama asunto myytiin ja luovutettiin 31.05.2002. Henkilölle A tai tämän perheen käyttöön ei tämän jälkeen jäänyt Suomeen asuntoa.

Belgiassa henkilö A oli tehnyt yhdeksän vuoden vuokrasopimuksen vuokra-asunnosta perheen käyttöä varten. Henkilölle A myönnettiin oleskelulupa Belgiassa asumista varten vuoteen 2007 asti, joka oli enimmäisaika, minkä Suomen kansalainen aluksi Belgiassa voi saada. Lisäksi henkilö A siirtyi pois Suomen sosiaaliturvasta työskentelymaa Luxemburgin sosiaaliturvaan 06.05.2002.

Henkilö A luopui kaikista välittömistä omistuksista suomalaisissa yrityksissä niin, että hänelle jäi ainoastaan passiivista omistusosuutta suomalaisesta M Services Oy:stä ja useiden eri suomalaisten yritysten epäsuoria passiivisia osakeomistuksia. Yhteenvetona tapauksen tilannekuvasta voidaan todeta, että henkilön A olennaisten siteiden kokonaisarvion perusteella ainoat siteet Suomeen sen jälkeen, kun myös perhe oli muuttanut Belgiaan, olivat viimeksi mainittuja taloudellisia siteitä. Arvioinnin kohteena siis oli, voidaanko havaittuja taloudellisia siteitä pitää olennaisina siteitä, jonka vuoksi henkilölle A ei voitaisi myöntää rajoitettua verovelvollisuutta.

3.2.1 Keskusverolautakunnan käsittely

Keskusverolautakunta katsoi, että henkilö A ei ollut näyttänyt tuloverolaissa edellytetyllä tavalla olennaisten siteiden katkenneen. Keskusverolautakunta perusteli päätöstään sillä, että ensinnäkin henkilö A oli saanut muuttovuonna Suomesta palkkatuloa M Oy:stä. Toiseksi henkilö A oli aloittanut työskentelyn M-konsernin luxemburgilaisessa emoyhtiössä M S.A:ssa ja henkilö A omisti suoraan 65 % M Oy:n osakkeista ja hänellä oli välillisten omistusten kautta määräysvalta M-konsernissa. Keskusverolautakunta siis katsoi, että henkilöllä A edelleen oli olennaisia siteitä suorien ja välillisten omistusten kautta Suomessa toimivaan yritykseen M Oy.

Henkilö A vaati keskusverolautakunnan päätöksen kumoamista vedoten kolmen vuoden säännön lainvalmisteluaineistoon (HE 40/1974 vp), jossa tarkoituksena oli huomioida kaikki seikat, jotka osoittivat maastalähdön pysyvyyttä. Henkilö A perusteli vaatimustaan juuri sillä, että kokonaisarvioinnin perusteella hänellä ei ollut tuloverolain (TVL 11 §) mukaisia olennaisia siteitä Suomeen.

Henkilön A hakemuksen mukaan maastalähdön pysyvyyttä osoittivat Belgiassa olevat asunto ja perhe, se ettei Suomeen jäänyt asuntoa käyttöön, Luxemburgin sosiaaliturva, se ettei Suomesta ollut tuloja tai työtehtäviä enää muuton jälkeen, se ettei Suomeen jäänyt harjoitettavaa liiketoimintaa tai että Suomessa hän ei enää osallistunut minkään suomalaisen yrityksen toimintaan ja se että hän oleskeli Suomessa vain 20–30 päivää vuodessa. Ainoat jäljelle jääneet taloudellisina

siteinä olevat omistukset olivat luonteeltaan passiivisia ja välillisiä omistuksia suomalaisista yrityksistä, minkä vuoksi kokonaisarvion perusteella näitä ei voisi katsoa perusteeksi olennaisten siteiden voimassa ololle.

3.2.2 Korkeimman hallinto-oikeuden käsittely

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että henkilö A oli selvittänyt olennaisten siteiden katkenneen muuttovuoden päättymiseen 31.12.2002 mennessä. Korkein hallinto-oikeus huomioi henkilön A vakituisen työn Belgiassa, perheen pysyvän muuton Belgiaan, asunnon myynnin Suomessa, uuden asunnon hankinnan Belgiasta, lasten koulunkäynnin Belgiassa, henkilön A sosiaaliturvan päättymisen Suomessa ja sosiaaliturvaan kuulumisen Belgiassa, aktiivisten työroolien päättymisen suomalaisissa yhtiöissä, henkilön A varallisuuden siirtymisen ulkomaille osakevaihdon myötä, Suomessa oleskelun vähäisen määrän tulevaisuudessa ja omistussiteiden päättymisen sijoitusomaisuutta lukuun ottamatta. Näin ollen henkilön A verovelvollisuusasema 01.01.2003 alkaen tuli katsoa rajoitetusti verovelvolliseksi.

Henkilöä A ei voitu kuitenkaan korkeimman hallinto-oikeuden mukaankaan katsoa rajoitetusti verovelvolliseksi henkilön A muuttopäivästä alkaen, koska useat siteet eivät olleet vielä tuossa vaiheessa katkenneet. Kuitenkin koska kaikki edellä mainitut siteet siirtyivät Suomesta Belgiaan muuttovuoden aikana, voitiin henkilö A katsoa rajoitetusti verovelvolliseksi muuttovuotta seuraavan vuoden alusta.

3.3 Tapaus 2: KHO 172/2021 Liiketoiminta Suomessa

Korkeimman hallinto-oikeuden tapauksessa 172/2021 tarkastelun kohteena oli Suomen kansalaisen olennaiset siteet Suomeen poismuuttotilanteessa. Seuraavaksi kuvaan lyhyesti tapauksen merkittävimmät seikat sen kannalta, kuinka oi-

keuskäytäntö otti kantaa henkilön taloudellisiin siteisiin. Tapauksen avulla voidaan tarkastella erityisesti, kuinka taloudellisten siteiden laadulla, eli aktiivisuudella tai passiivisuudella, on merkitystä niiden sitovuuteen.

Tapausta käsitteli ensin Verohallinto antamassaan ennakkoratkaisussa. Tämän jälkeen F valitti ennakkoratkaisusta hallinto-oikeuteen, joka hylkäsi F:n valituksen ja jätti Verohallinnon antaman ennakkoratkaisun voimaan. F pyysi edelleen lupaa valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä, minkä jälkeen lupa myönnettiin ja tapaus käsiteltiin korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Tapausta voidaan pitää ennakkoratkaisuna siitä, millainen vaikutus taloudellisten siteiden laadulla saattaa olla henkilön verovelvollisuusasemaan.

Tapauksessa käsiteltiin tilannetta, jossa Suomen kansalainen F oli muuttanut puolisonsa ja lastensa kanssa Suomesta pysyvästi pois vuoden 2019 elokuussa. F:llä oli kuitenkin poismuutosta huolimatta jäänyt taloudellisia siteitä Suomeen. Poismuuton yhteydessä F:llä ei jäänyt Suomeen pääasiallista asuntoa, kun taas muuttomaassa Tšekissä, perheellä oli käytössään vakituinen asunto. Hallinto-oikeus katsoi, että vaikka henkilön F perhe oli Tšekissä, hänellä oli vakituinen työpaikka Tšekissä ja vakituinen asunto Tšekissä ja henkilön F sosiaaliturva Suomeen oli päättynyt 31.07.2019, niin näistä seikoista huolimatta kokonaisarviointin perusteella henkilön F katsottiin olevan Suomeen yleisesti verovelvollinen. Hallinto-oikeus katsoi, että F:n taloudellisten siteiden vuoksi olennaiset siteet Suomeen eivät olleet katkenneet.

Poismuuton jälkeen F edelleen omisti sijoitusyhtiö A:n ja toimi yrityksen toimitusjohtajana. Hallinto-oikeus katsoi F:n toimitusjohtajan roolissa vastaavan yrityksen operatiivisesta toiminnasta. Hallinto-oikeus ei katsonut F:n saamien osinkotulojen (56 724 €) vuonna 2019 automaattisesti muodostavan olennaista sidettä, mutta rooli yrityksen toimitusjohtajana, hallituksen puheenjohtajana ja hallituksen jäsenenä, sekä yrityksessä A, että muissa suomalaisissa yrityksissä, osoitti F:n taloudellisten siteiden olevan aktiivisia.

3.3.1 Hallinto-oikeuden käsittely

Hallinto-oikeus katsoi, että F:n toimintaa ei voitu katsoa passiiviseksi tulojen hankkimiseksi tämän roolien vuoksi, vaikka F:n selvityksen mukaan hallitusten kokouksia oli vain muutamia kertoja vuodessa. Hallinto-oikeus ei näin ollen muuttanut Verohallinnon ennakkoratkaisua ja hylkäsi F:n valituksen.

Hallinto-oikeuden päätöksestä tulee selvästi esille, millainen asema taloudellisilla siteillä on verovelvollisuusaseman tulkinnessa. Taloudelliset siteet luovat vahvan yhteyden Suomeen, jotka sekä Verohallinnon että hallinnon oikeuden päätöksessä olivat yksinään riittävät pitämään henkilön olennaiset siteet Suomeen voimassa. Verohallinnon (2025a) ohjeessa mainitaankin, että yleensä kolmen vuoden säännön toteutumiseksi riittää, jos yksikin vahvoista olennaisista siteistä on voimassa. Tämän perusteella voidaan tulkita, että hallinto-oikeus katsoi F:n edelleen harjoittavan liiketoimintaa Suomessa tai työskentelevän Suomessa.

Pyytäessään lupaa valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä F esitti lisätietoa 100 % omistamastaan yrityksestä A. Selvityksessä todettiin, että yritys A omisti pörssiosakkeita, joiden osinkotuloista yrityksen A tulos muodostui. Pörssiosakkeiden ohella yritys A omisti myös joitain pienempiä osuuksia listaamattomista yrityksistä. Koska oikeuskäytännön mukaan osakeomistuksen ei voida katsoa muodostavan olennaista sidettä jäi tapauksen osalta päätettäväksi, voitiinko henkilön F taloudelliset siteet tulkita osakeomistukseen vai syntyikö F:n omistuksista ja roolista vahvempi taloudellinen side Suomeen.

3.3.2 Korkeimman hallinto-oikeuden käsittely

Korkein hallinto-oikeus kumosi Verohallinnon ja hallinto-oikeuden päätökset ja hyväksyi F:n valituksen niin, että F oli katsottava rajoitetusti verovelvolliseksi 1.1.2020 alkaen eli muuttovuotta seuraavan vuoden alusta. Vaikka F:llä kiistatottomasti oli taloudellisia siteitä Suomeen, ei Suomeen jääneen liiketoiminnan katsottu muodostavan olennaista sidettä, koska muut merkitykselliset siteet olivat katkenneet ja Suomeen jäänyt liiketoiminta vaati vain vähäistä aktiivisuutta.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen voitaisiin katsoa poikkeavan Verohallinnon (2025a) ohjeesta, jossa todetaan olennaisista siteistä, että esimerkiksi verovelvollisen harjoittama liiketoiminta Suomessa tai verovelvollisen työskentely Suomessa yksinäänkin luo siteen Suomeen. Verohallinnon (2025a) samassa ohjeessa nostetaan kuitenkin esille myös se, että tarkasteltavan tulon sitovuuteen vaikuttaa tulon vaatima työpanos.

Mikäli Suomesta saatava tulo ei siis vaadi huomattavaa Suomessa tehtävää työpanosta, voidaan se katsoa luonteeltaan passiiviseksi, jolloin sitä ei voida pitää merkittävänä siteenä Suomeen. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen (172/2021) voidaan katsoa vahvistavan linjauksen, jota ilmensi esimerkiksi aiempi päätös (KHO 6/2004) tulon passiivisuudesta. Tapauksen KHO 172/2021 jälkeen Verohallinnon piti muuttaa ohjeistustaan sen osalta, että verovelvollisen rooli yrityksen hallituksessa tai johtotehtävissä ei automaattisesti tarkoita, että henkilö harjoittaisi liiketoimintaa Suomessa (Hirvonen 2022; Verohallinto 2025a).

3.4 Tapaus 3: KHO 88/2011 Poikkeus kolmen vuoden sääntöön

Olen valinnut tapauksen KHO 88/2011 opinnäytetyöhöni, koska tapauksessa käsitellään poikkeustilannetta, jossa Suomesta pois muuttaneen henkilön yleistä verovelvollisuutta on jatkettu, vaikka henkilö on asunut ulkomailla muuttovuoden ja kolme seuraavaa vuotta. Poikkeustilanne tässä tapauksessa on henkilön si-donnaisuus puolisonsa kautta Euroopan unionin henkilöstöön.

Toiseksi olen valinnut kyseisen tapauksen tarkasteltavaksi, koska tapauksen käsittely sisältää useampia kansainvälisen vero-oikeuden puolia, koska tapaus ei ollut ratkaistavissa pelkästään kansallisen lainsäädännön perusteella, vaan tapaukseen otti kantaa myös Euroopan unionin tuomioistuin korkeimman hallinto-oikeuden pyynnöstä. Tapaus siis täydentää oivallisesti opinnäytetyötäni kansainvälisestä vero-oikeudesta EU-vero-oikeuden näkökulmallaan.

Tapauksessa henkilö C, joka oli Suomen kansalainen, muutti vuonna 2003 pois Suomesta Luxemburgiin perheensä kanssa. Henkilön C puoliso aloitti tuolloin Lu-

xemburgissa työnsä Euroopan parlamentin kielenkääntäjänä. Henkilö C jäi hoitovapaalle vakituisesta työstään Suomessa. Henkilöllä C ja hänen perheellään oli kuitenkin tarkoitus jäädä asumaan ulkomaille pysyvästi.

Vuonna 2006 henkilö C osti yhdessä puolisonsa kanssa Luxemburgista asunnon, jonka tarkoitus oli toimia heidän vakituisena asuntonansa. Samana vuonna henkilön C vanhin tytär aloitti koulun Luxemburgissa ja henkilö C hoiti nuorempaa lasta edelleen kotona.

Henkilöllä C oli omistusasunto Suomessa, joka oli ollut osittain vuokrattuna koko ulkomailta oleskelun ajan ja vuoden 2006 joulukuusta alkaen asunto oli kokonaan vuokrattuna. Omistusasunnon lisäksi henkilö C omisti kaksi sijoitusasuntoa Suomessa ja 1/8 osuuden vapaa-ajan asunnosta. Sijoitusasunnot ovat olleet koko ajan vuokrattuna. Näiden taloudellisten siteiden lisäksi henkilö C omisti joitain suomalaisia arvopapereita.

3.4.1 Hakemus ja keskusverolautakunnan käsittely

Hakemuksessaan keskusverolautakunnalle henkilö C perusteli Euroopan unionin oikeudella sitä, miksi hänet tulisi katsoa rajoitetusti verovelvolliseksi ja vertasi tilannettaan diplomaatteihin ja heidän perheenjäseniinsä sovellettavaan käytäntöön. Henkilö C totesi, että Euroopan unionin kuten muidenkin kansainvälisten verosopimusten tehtävänä ei ollut laajentaa, vaan rajoittaa Suomen vero-oikeutta. Näin ollen Euroopan yhteisöjen erioikeuksia ja vapauksia koskevaa pöytäkirjaa (8.4.1965) ei voitaisi katsoa perusteeksi yleisen verovelvollisuuden jatkumiselle, vaikka pöytäkirjan 14. artikla toteaa, että Euroopan yhteisön palveluksen vuoksi muuttavien virkamiesten ja heidän perheidensä verotuksellisenä kotipaikkana säilyy alkuperäinen kotipaikka.

Henkilö C perusteli, että Suomen sisäinen lainsäädäntö eli kolmen vuoden sääntö vapauttaa henkilön yleisestä verovelvollisuudesta, eikä Euroopan yhteisön pöytäkirjan tarkoitus ole ollut toimia ristiriidassa valtioiden sisäisen lainsäädännön kanssa, vaan vahvistaa valtioiden sisäistä lainsäädäntöä.

Henkilö C vertasi tilannettaan diplomaattisissa tehtävissä toimiviin henkilöihin. Vaikka näihin henkilöihin sovelletaan erityissääntöä, niin kuitenkin näiden henkilöiden perheenjäseniä tämä erityissäännös ei koske, vaan perheenjäsenten asuinpaikka ratkaistaan yleisten sääntöjen mukaisesti (Verohallinto 2025a 4.1.). Henkilö C vaati vastaavanlaisen menettelyn soveltamista omalla kohdallaan, jolloin hänet tulisi katsoa kolmen vuoden säännön täyttyessä rajoitetusti verovelvolliseksi.

Keskusverolautakunta katsoi ennakkoratkaisussaan, että henkilö C tulee edelleen pitää Suomessa yleisesti verovelvollisena. Vaikka keskusverolautakunta totesikin, että tuloverolakia (TVL 11 §) sovellettaessa yleisesti henkilö tulee katsoa rajoitetusti verovelvolliseksi kolmen vuoden säännön täyttyessä, niin tässä tapauksessa tilanteeseen kuitenkin tulee soveltaa Euroopan yhteisöjen erioikeuksia ja vapauksia koskevaa pöytäkirjaa (8.4.1965).

Pöytäkirjan mukaan ensinnäkin henkilön verotuksellinen kotipaikka säilyy ennallaan, jos hän muuttaa toiseen jäsenvaltioon yhteisön tehtävien vuoksi. Toiseksi pöytäkirjassa mainitaan, että myös yhteisön tehtävien vuoksi muuttavan henkilön puolison verotuksellinen kotipaikka säilyy ennallaan, jos tämä ei harjoita omaa ansiotoimintaa. Keskusverolautakunta katsoi, että koska henkilö C ei harjoita Luxemburgissa omaa ansiotoimintaa, niin pöytäkirjan mukaisesti hänen verotuksellinen kotipaikkansa säilyy ennallaan.

3.4.2 Valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Henkilö C valitti keskusverolautakunnan päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Henkilö C perusteli valitustaan sillä, että keskusverolautakunnan päätös nojautui ainoastaan Euroopan yhteisöjen erioikeuksia ja vapauksia koskevan pöytäkirjan (8.4.1965) artiklaan 14, ottamatta huomioon yleisesti hyväksytyä näkemystä verotuksesta tai muita perustamissopimuksen artikloja. Henkilö C totesi, että yleisesti hyväksytyyn näkemysnäkökulman mukaisesti kansainvälisten veloitteiden tarkoituksena ei ole ollut laajentaa, vaan vahvistaa Suomen sisäiseen lainsäädäntöön perustuvia verotusoikeuksia. Suomen sisäisen lainsäädännön perusteella henkilö C tulisi katsoa rajoitetusti verovelvolliseksi.

Lisäksi henkilö C toi esille perustelussaan korkeimmalle hallinto-oikeudelle, että koska henkilö C on käyttänyt perussopimuksen (SEUT artikla 21) vapaata liikkumisoikeutta, tulisi käsittelyssä ottaa huomioon myös EU-oikeuden vaikutus sekä EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Henkilö C viittasi tapaukseen, jossa EU-tuomioistuin totesi, että yhteisöjen virkamiesten tuli saada samat verotukselliset edut kuin muidenkin, jotka täyttivät kansallisen lainsäädännön edellytykset.

Koska tapauksessa oli siis syrjimättömyyden vuoksi päätetty verotuksellisen edun antamisesta yhteisöjen virkamiehille, niin nyt samaa periaatetta tulisi soveltaa unionin virkamiehen puolison eli henkilöön C. Henkilön C mukaan kyseinen tapaus osoittaa EU-oikeuden linjauksen, joka tuli esille EU-tuomioistuimen päätöksessä. Näin ollen henkilö C esitti, että kolmen vuoden säännön mukaisesti rajoitetusti verovelvolliseksi katsominen on verotuksellinen etu, jota häneltä ei tulisi kieltää vain tämän puolison virkamiesaseman vuoksi.

Korkein hallinto-oikeus ei ottanut henkilön C valitusta suoraan käsittelyyn, vaan lykkäsi käsittelyä ja pyysi asiasta Euroopan unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua siihen, kuinka henkilön C hakemuksessa mainittua pöytäkirjan artiklaa 14 tulisi tulkita. Korkein hallinto-oikeus pyysi siis tulkintakannanottoa siihen, voidaanko kyseisen artiklan nojalla katsoa, että henkilön C verotuksellinen kotipaikka on edelleen Suomi vai voidaanko henkilön C verotuksellinen kotipaikka ratkaista Suomen sisäisen lainsäädännön mukaisesti.

3.4.3 Euroopan unionin tuomioistuimen käsittely

Tapauksen käsittelyssä EU-tuomioistuin nosti ensinnäkin esille sen, että pöytäkirjan artiklojen 13 ja 14 tarkoituksena on ollut toimivallan jakaminen EU:n ja jäsenvaltion kesken tilanteessa, jossa palveluksen vuoksi virkamies tai muuhun henkilöstöön kuuluva muuttaa pois verotuksellisesta kotipaikastaan toiseen jäsenvaltioon.

Artiklan 13 mukaan EU:n palveluksessa olevat henkilöt ovat velvollisia maksamaan EU:lle veroa niistä palkoista ja palkkioista, joita he EU:lta saavat palveluksestaan. Näistä ei tällöin makseta kansallista veroa. Artiklan 14 tarkoitus on taas tähdentää, että muiden tulojen osalta palveluksen vuoksi toiseen EU:n jäsenvaltioon muuttaneiden verotuksellinen kotipaikka säilyy ennallaan. Verotuksellinen kotipaikka ei siis muutu palveluksen vuoksi tehtävän muuton myötä.

EU-tuomioistuin nosti esille, että mikäli virkamies tai muuhun EU:n henkilöstöön kuuluva voisi valita verotuksellisen kotipaikkansa, niin artiklojen tarkoittama toimivallan jako EU:n ja jäsenvaltion välillä ei olisi tarkoitetun mukainen. Koska siis artiklan 14 mukaan verotusta koskevia määräyksiä tulee soveltaa myös palveluksessa olevan henkilön puolisoon, jos tämä ei harjoita omaa ansiotoimintaa, niin artikla ei anna mahdollisuutta sille, että verotuksellista kotipaikkaa voitaisiin itse valita.

EU-tuomioistuin otti kantaa myös henkilön C perusteluun syrjimättömyydestä toteamalla, että henkilön C tilannetta ei voinut verrata tavalliseen työn vuoksi muuttavaan henkilöön, ja viittaamalla EU-tuomioistuin aiemmin käsittelemään tapaukseen (EU-tuomioistuin 2003, kohta 29).

3.5 Yhteenveto

Jokainen opinnäytetyöhön valittu tapaus osoittaa ensinnäkin, että näyttövelvollisuus olennaisten siteiden katkeamisesta on verovelvollisella. Ilman henkilön A aktiivista toimintaa ja näyttöä tapauksessa (KHO 06/2004) keskusverolautakunnan päätös olisi jäänyt voimaan ja kolmen vuoden sääntöä olisi sovellettu henkilöön A, jolloin yleinen verovelvollisuus olisi ollut voimassa vielä kolme vuotta muuttovuoden jälkeen. Samoin voidaan todeta henkilöstä F toisessa käsitellystä tapauksesta (KHO 172/2021). Kolmannen tapauksen (KHO 88/2011) osalta henkilön C aktiivisuudella ei ollut lopputuloksen kannalta vaikutusta, koska henkilö C ei täyttänyt EU pöytäkirjan artiklan vaatimusta oman ansiotoiminnan harjoittamisesta.

Henkilö A olisi voinut toki hakea rajoitettua verovelvollisuutta uudelleen esimerkiksi seuraavana vuonna, mikäli olennaiset siteet tällöin olisivat katkenneet ja henkilö C olisi myös voinut saada tapaukselleen erilaisen ratkaisun, mikäli hän olisi aloittanut muuttomaassaan ansiotoiminnan harjoittamisen. Kaikki tapaukset kuitenkin osoittavat kolmen vuoden säännön olevan näyttötaakkasäännös verovelvollisen näkökulmasta.

Tapauksista voidaan myös havaita, että verottajan tulkintaa olennaisista siteistä voidaan kuvata tiukkana. Vaikka kahdessa ensimmäisessä tapauksessa (KHO 06/2004; KHO 88/2011) lopulta Suomeen jääneiden taloudellisten siteiden ei katsottu muodostavan olennaista sidettä Suomeen, niin tarkastelun kohteena olennaisten siteiden arvioinnissa oli kuitenkin kaikki seikat, joiden olisi voitu katsoa muodostaneen siteen Suomeen.

Korkeimman oikeuden päätöksissä rajoitettua verovelvollisuutta ei ensimmäisessä ja toisessa tapauksessa myönnetty muuttohetkestä alkaen, mikä olisi ollut mahdollista, jos kaikki olennaiset siteet olisivat katkenneet poismuuttohetkellä. Tämä seikka alleviivaa verosihteerin työn näkökulmasta myös sitä, että päivämäärillä voi olla käänteentekevä merkitys tapausten tutkinnassa. Merkityksellistä ei siis ole vain olennaisten siteiden muodostuminen tai katkeaminen Suomeen, vaan myös se, milloin siteet Suomeen ovat katkenneet tai uudet siteet muodostuneet muuttomaahan.

Kansainvälistä henkilöverotusta tekevälle verosihteerille tapauksen käsittely antaa esimerkin tutkinnan laajuudesta ja tarkkuudesta, jolla verovelvollisuusaseman muutoshakemuksia tulee käsitellä. Verovelvollisuusaseman tutkiminen vaatii verosihteeriltä tarkkaa tutkintaa henkilön kaikista seikoista, jotka voivat potentiaalisesti muodostaa olennaisen siteen Suomeen. Rajattua verovelvollisuutta hakevalta henkilöltä tulee tutkintaa varten pyytää selvitys erityisesti niistä seikoista, jotka näissäkin tapauksissa olivat esillä ja jotka on myös listattu Verohallinnon (2025a 3.3) ohjeessa.

Käytännön työssä tämä usein tarkoittaa sitä, että hakijalle lähetetään selvityspyyntö, joka sisältää useita kysymyksiä siteiden selvittämiseksi ja joita varten henkilön tulee toimittaa dokumentteja selvityksensä tueksi (ks. esim. Verohallinto

2025a 6.1). Tällaisia dokumentteja voisivat olla esimerkiksi tosite Suomessa olleen asunnon kauppakirjasta tai vuokrasopimuksen päättymisestä, tositekopio uuden asuinvaltion asunnon kauppakirjasta tai vuokrasopimuksesta tai työsopimus uudesta asuinvaltiosta. Tapauksista tehdyt havainnot on koottu tämän opinäytetyön liitteestä (Liite 1) löytyvään oppaaseen *Opas Suomen kansalaisen verovelvollisuusaseman tutkintaan*. Kyseiseen oppaaseen on tiivistetty tämän yhteenvedon keskeiset havainnot verovelvollisuusaseman tutkinnasta.

Erityistä huomiota on hyvä kiinnittää henkilön taloudellisiin siteisiin. Vaikka toisessa tapauksessa (KHO 172/2021) korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen voidaan katsoa laajentavan passiiviseksi katsottuja tuloja, ei päätös kuitenkaan sulje pois sitä, että aktiiviset siteet voidaan yksinäänkin katsoa olennaiseksi siteeksi Suomeen (ks. esim. KHO 190/1989). Pääomatulojen ja passiivisen yritysroolin perusteella saatujen tulojen lisäksi passiiviseksi tuloksi on katsottu esimerkiksi eläketulot (KHO 501B/1988).

Kahdessa ensimmäisessä tapauksessa (KHO 06/2004; KHO 88/2011) korkeimman hallinto-oikeuden päätös tuo esille erityisesti sen, että vahvoja olennaisia siteitä, joihin taloudelliset siteetkin kuuluvat, suurempi merkitys on kokonaisarvioinnilla. Kokonaisarvioinnissa tapauksien keskiössä olleet siteet, joita lopulta korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen mukaan ei voitu pitää olennaisina siteinä, voivat kuitenkin jatkossakin puoltaa päätöstä olennaisten siteiden voimassaolosta, mikäli hakijan muu kokonaistilanne poikkeaa jollain tavalla näistä tapauksista.

Toisaalta kolmas käsitelty tapaus (KHO 88/2011) osoittaa, että vaikka tilanne kokonaisarvion perusteella viittaisi henkilön täyttävän rajoitetusti verovelvollisen tunnusmerkit, voivat yksittäiset tekijät olla esteenä rajoitetun verovelvollisuuden myöntämiselle. Tapauksessa esteeksi muodostui Euroopan unionin pöytäkirjan artiklassa mainittu kohta ansiotoiminnan harjoittamisesta.

Kolmannessa tapauksessa (KHO 88/2011) EU-tuomioistuimen käsittelyn johdosta korkein hallinto-oikeus hylkäsi henkilön C valituksen ja jätti voimaan keskusverolautakunnan ratkaisun. Tapauksen ratkaisu vahvistaa taloudellisten siteiden merkitystä, kun taas tätä edellä käsitellyt tapaukset (KHO 06/2004; KHO

88/2011) osoittivat, että taloudellisetkaan siteet eivät automaattisesti tarkoita riittävän siteen muodostumista Suomeen. Kolmannen tapauksen (KHO 88/2011) ratkaisu olisi ollut toinen, mikäli henkilö C olisi harjoittanut ansiotoimintaa uudessa asuinvaltiossa. Ansiotoiminnan harjoittaminen olisi vahvistanut, että uusi asuinvaltio on myös uusi elinetsijäkeskus eikä vain puolison työstä johtuvan muuton seuraus. Tässä tapauksessa (KHO 88/2011) ratkaisu ei siis syntynyt taloudellisista siteistä Suomeen, vaan siitä, että riittäviä taloudellisia siteitä ei ollut muodostunut uuteen asuinvaltioon.

Jokaista tapausta tulee tarkastella omana kokonaisuutenaan, joten henkilön kaikkia siteitä tulee jatkossakin tarkastella osana verovelvollisuusaseman tutkintaa. Kahden ensimmäisen tapauksen (KHO 06/2004; KHO 88/2011) korkeimman hallinto-oikeuden päätöksissä nostettiin esille tuloverolain (TVL 11 §) olennaisten siteiden alkuperäinen tarkoitus estää verotuksellisen kotipaikan vaihtaminen olennaisista siteistä huolimatta, joka ilmenee lainvalmisteluaineistosta (HE 40/1974 vp). Lainvalmisteluaineiston (HE 40/1974 vp) tarkoituksena katsotaan olevan kokonaisarvioon perustuvan verotuksellisen kotipaikan osoittaminen.

Verosihteerin on hyvä varautua verovelvollisuusaseman muutoshakemusta käsitellessään prosessiin, jossa laki (TVL 11 §) velvoittaa tutkimaan kaikki siteet ja joihin hakijan vastuulla on antaa riittävät selvitykset ja riittävä dokumentaatio selvityksen tueksi. Todistustaakkavelvollisuus on hakijalla ja verosihteerin velvollisuus on huolehtia siitä, että näyttövelvollisuus siteiden katkeamisesta hoidetaan asianmukaisella huolellisuudella. Lain (TVL 11 §) mukaan verovelvollisuusasemaa ei ratkaise olennaisten siteiden katkeaminen, vaan se, että henkilö osoittaa olennaisten siteiden Suomeen katkenneen.

4 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Verohallinnon ohjeisiin on tiivistetty sekä opinnäytetyössä käsitellyt oikeustapaukset että kaikki muukin menneiden vuosikymmenten oikeuskäytäntö. Verohallinnon ohjeet ovat kattavat ja laajat, mutta toisaalta laajuutensa vuoksi ohjeista voi olla vaikea löytää juuri se tieto, mitä kyseisessä tapauksessa tarvitaan tai muodostaa kokonaiskuva käsiteltävästä ilmiöstä. Verohallinnon ohjeet päivittyvät jatkuvasti lakimuutosten ja uusien ennakkotapausten myötä.

Mielestäni Verohallinnon ohjeista muodostuu kuitenkin verovelvollisuusaseman tutkintaa tekeväälle verosihteerille selkeä linja, jonka mukaan verovelvollisuusasemaan liittyvät tutkinnat voidaan ratkaista. Tutkinnan täytyy olla kokonaisvaltainen ja päätös verovelvollisuusasemasta täytyy tehdä kokonaisarvion pohjalta. Yksittäisetkin siteet voivat muodostaa olennaisen siteen Suomeen, jolloin rajoitettua verovelvollisuutta ei voida myöntää ennen kolmen vuoden säännön täyttymistä.

Muuttovuoden ja kolmen seuraavan verovuoden jälkeen verovelvollisuusasemaan liittyvä painopiste muuttuu yleisestä verovelvollisuudesta rajoitettuun verovelvollisuuteen. Kolmen vuoden säännön täyttymisen jälkeen yleisen verovelvollisuuden jatkamiselle täytyy olla painavat syyt ja näyttövelvollisuus siirtyy pois henkilöltä. Vaikuttaa siltä, että tällaisessa tilanteessa yleiselle verovelvollisuudelle perusteena olisi ainoastaan Suomessa asuminen eli varsinainen koti Suomessa tai jatkuva yli kuuden kuukauden oleskelu Suomessa.

Verovelvollisuusaseman ratkaiseminen ei verosihteerin työssä vielä välttämättä tarkoita sitä, että kaikki henkilön verotukseen liittyvät kysymykset olisi ratkaistu. Vaikka Suomesta pois muuttaneella Suomen kansalaisella olisi todettu olevan olennaisia siteitä Suomeen ja henkilön olisi todettu olevan yleisesti verovelvollinen, niin tästä huolimatta kansainvälinen tuloverosopimus voi vaikuttaa Suomen verotusoikeuteen henkilön tuloihin. Valtioiden välinen verosopimus voi kaventaa Suomen vero-oikeutta, joten verosihteerin tulee myös tutkia verosopimuksen vaikutus ulkomailla asuvan yleisesti verovelvollisen tuloon.

Kansainvälisten tilanteiden verotukseen löytyy hyvät suuntaviivat Verohallinnon ohjeista. Tästä huolimatta voidaan todeta, että kansainvälisiin tilanteisiin ja verovelvollisuusasemaan liittyviä poikkeustilanteita ja -ryhmiä on paljon. Lait ja verosopimukset sisältävät paljon säädöksiä eritystilanteista ja -ryhmistä. Voitaisiinko kansainvälisiin tilanteisiin liittyvää verosäätelyä yksinkertaistaa? Tällaista yksinkertaistamista voisi olla esimerkiksi kolmen vuoden säännön kansalaisuuskriteerin poisto (Frände 2013, 629), jolloin kolmen vuoden sääntö koskisi kaikkia yleisesti verovelvollisia kansalaisuudesta huolimatta.

Mielestäni tämä opinnäytetyö on onnistunut tarkoituksessaan toimia ammatillisen kasvun tukena aloittelevalle kansainvälistä henkilöverotusta tukevalle verosihteerille. Opinnäytetyö on koonnut yhteen useiden eri lakien, Verohallinnon ohjeiden ja kirjallisuuden sisältämää tietoa verovelvollisuusaseman tutkimisesta ja olennaisista siteistä. Yksittäisiin aiheisiin ei ole tässä opinnäytetyössä kuitenkaan perehdytty laajasti, joten jatkotutkimusaiheena voisi perehtyä rajatummin ja tarkemmin esimerkiksi tiettyjen erityisryhmien verotukseen, kuten rajankävijöiden tai mekaanikkosäännön ehdot täyttävien työntekijöiden verotukseen. Muita mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita voisi olla esimerkiksi MLI-sopimusten vaikutus Suomen vero-oikeuteen tai vaikkapa yksittäisen verosopimuksen syväanalyysi.

Opinnäytetyön kohderyhmänä on ollut kansainvälistä henkilöverotustyötä aloittelevat verosihteerit. Opinnäytetyö voi kuitenkin olla hyödyksi muillekin kohderyhmille, joilla on tarve saada yleiskuva verovelvollisuusasemaan liittyvästä tutkimuksesta. Tällaisia muita kohderyhmiä voivat olla esimerkiksi ulkomaille muuttavat henkilöt, Suomeen muuttavat henkilöt tai verotuksesta kiinnostuneet päättäjät. Opinnäytetyö on koonnut yhteen tietoa useista lähteistä ja pyrkinyt esittämään tuon tiedon niin, että se olisi ymmärrettävää myös aihealueeseen perehtymättömälle lukijalle, kuten aloittelevalle työntekijälle.

Opinnäytetyö on vastannut sille asetettuun tutkimuskysymykseen mielestäni riittävällä laajuudella opinnäytetyölle asetettuihin tavoitteisiin nähden. Tutkimuskysymykseen siitä, miten olennaiset siteet ja erityisesti taloudelliset siteet vaikuttavat henkilön verovelvollisuusasemaan, miten näitä siteitä on tulkittu oikeuskäytännössä, on vastattu ensisijaisen kohderyhmän tarpeet täyttäen. Opinnäytetyön

oikeustapausten pohjalta on muodostettu yleiskuva verovelvollisuusaseman tutkintaan liittyvistä olennaisista siteistä. Verovelvollisuusasemaan vaikuttavat henkilön kaikki henkilökohtaiset sidonnaisuudet sekä Suomeen että muuttomaahan. Varsinkin taloudellisten siteiden osalta tutkinta vaatii tarkkuutta, sillä taloudellisen siteen merkitys riippuu myös siitä, katsotaanko se aktiiviseksi vai passiiviseksi siteeksi. Siteiden katkeamisajankohta vaikuttaa päätökseen verovelvollisuusasemasta ja päätöksen täytyy perustua kokonaisvaltaiseen arvioon, vaikka jotkut olennaiset siteet voivat toimia vahvana siteenä muodostaen yksinäänkin riittävän perusteen rajoitetun verovelvollisuuden epäämiseksi. Todistustaakka on hakijalla itsellään ja rajoitetun verovelvollisuusaseman myöntämiseksi verosihteerin on huolehdittava siitä, että henkilön tilanne tutkitaan huolellisesti kaikkien siteiden osalta. Mikäli kohderyhmänä olisivat olleet kokeneemmat verosihteerit, olisi aineistoksi pitänyt valita useampia ennakkotapauksia, joissa olennaisia siteitä tarkastellaan taloudellisia siteitä laajemmin.

Tutkimuskysymykseen siitä, kuinka olennaisia siteitä ja erityisesti taloudellisia siteitä, on tulkittu oikeuskäytännössä, on onnistuttu opinnäytetyössä tutkimaan mielestäni riittävän tarkasti. Verovelvollisuusaseman tutkinta -luvun yhteenveto ja aineiston pohjalta luotu opas (Liite 1) antavat selkeän kokonaiskuvan siitä, mihin seikkoihin verovelvollisuusaseman tutkinnassa tulee kiinnittää huomiota, ja mitkä ovat niitä olennaisia siteitä, jotka täytyy selvittää. Opinnäytetyö on onnistunut selvittämään taloudellisten siteiden merkitystä vahvoina olennaisina siteinä ja selkeyttämään toisaalta rajaa, jolloin taloudelliset siteet eivät muodosta olennaista sidettä Suomeen.

Tärkeä osa opinnäytetyötä on hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen (Vilkkä 2025). Tämän opinnäytetyön tekemisessä on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä hankkimalla tietoa tiedeyhteisössä hyväksytyistä tietolähteistä ja käsittelemällä tietoa oikeusdogmatiikan mukaisesti. Opinnäytetyön tuloksena muodostettu kokonaiskuva verovelvollisuusaseman tutkinnasta ja siihen vaikuttavista olennaisista siteistä on tehty luotettavasti. Tämä tarkoittaa, että tutkimuksen tulokset olisivat hyvin samankaltaiset, vaikka tutkimus toistettaisiin toisen tutkijan toimesta. Oikeuskirjallisuuteen perustuen uskon, että toisen tutkijan tulokset olisivat samankaltaiset, vaikka hän olisi aineiston valintakriteerien pohjalta päätenyt

valitsemaan eri tapaukset. Eri oikeustapauksistakin olisi hahmotettavissa samankaltainen verovelvollisuusaseman tutkintaprosessi, vaikka tapauksen sisältämä substanssi kohdistuisikin esimerkiksi muihin taloudellisiin siteisiin, kuin näissä tapauksissa keskiössä olleisiin.

Opinnäytetyössä tiedon alkuperäiset lähteet on pyritty merkitsemään mahdollisimman tarkasti plagioinnin välttämiseksi ja analyysin pohjalta tehdyt havainnot on perusteltu aineistolähtöisesti. Tutkimuksessa on tuotettu uutta tietoa rajatusta näkökulmasta. Samasta teemasta on myös aiemmin tehty opinnäytetöitä ja tutkimuksia (esim. Raitala 2017; Huostila 2023; Loiva 2018; Kalin, Kauppinen, Kotakorpi ja Pirttilä 2023), mutta aiempien aiheesta tehtyjen tutkimusten rajaukset ja kohderyhmät ovat olleet erilaisia, jonka vuoksi aiemmat tutkimukset eivät ole tarjonneet vastauksia tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä ja tarkoitusta varten.

Vaikka opinnäytetyötä varten tehty oikeuslähteiden tutkiminen ja itse raportin laatiminen on pyritty suorittamaan huolellisesti, niin tästä huolimatta tähän opinnäytetyöhön liittyy myös epävarmuustekijöitä. Näitä epävarmuustekijöitä ovat esimerkiksi työn laajuus ja käytettävyys. Onko opinnäytetyön aihetta käsitelty riittävän syvällisesti kohderyhmään nähden? Onko työ onnistuttu laatimaan helpokäytettäväksi niin, että kansainvälistä henkilöverotustyötä aloitteleva verosihteeri voi hyödyntää opinnäytetyötä ammatillisen kehittymisen tukena? Tulevaisuudessa kohderyhmältä saatu palaute tarjoaa vastauksia näihin kysymyksiin.

Opinnäytetyön tutkinnan aikana on havaittu selkeä kehityskohde ja -tarve Verohallinnon ohjeisiin liittyen. Nykyiset ohjeet ovat herättäneet kysymyksen siitä, pitäisikö Verohallinnon laatia selkeämpi kooste siitä, mitä rajoitettua verovelvollisuutta hakevalta henkilöltä odotetaan. Tällä hetkellä tätä aihetta käsittelee varsinkin Verohallinnon (2025a) syventävä vero-ohje *Yleinen ja rajoitettu verovelvollisuus sekä verosopimuksen mukainen asuminen - luonnolliset henkilöt*, mutta ohje voi kuitenkin monelle tuntua laajuutensa vuoksi epäselvältä. Tarve tiivistetylle opinnäytetyön yhteydessä laaditun tuotoksen tapaiselle ohjeelle on ilmeinen.

Kansainvälisen henkilöverotuksen työkenttä on laaja ja sitä ohjaavat monet kansalliset lait, kansainväliset sopimukset ja EU-vero-oikeus. Alati muuttuva kansainvälinen ympäristö synnyttää jatkuvasti uusia tarpeita tutkimukselle ja toisaalta luo verosihteerille tarpeen jatkuvasti kehittää omaa ammattitaitoansa. Muutoksiin sopeutuminen ja oman osaamisen kehittäminen ovat nykyajan vaateita asiantuntijatyössä. Perusasioiden hallinta ja kokonaiskuva kansainvälisestä vero-oikeudesta ovat kuitenkin lähtökohtana asiantuntijatason tiedonhallintaan ja tiedon soveltamiseen verotukseen liittyvässä tutkinnassa. Toivon, että lukija on voinut tämän opinnäytetyön kautta vahvistaa omaa lähtökohtaansa alkavalle verosihteerin uralleen.

LÄHTEET

Aho, N., Kallio, S. & Ketola, J. 2024. Suomen verosopimusten soveltamisala- ja tulkintamääräykset. Verotus 4/2024 (463–474).

Andersson, E., Linnakangas, E. & Frände, J. 2016. Tuloverotus. Helsinki: Talentum Pro.

Ervasti, K. 2011. Oikeussosiologia ja oikeuspoliittinen tutkimus osana oikeustiedettä. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikirja. Helsinki Suomalainen lakimiesyhdistys.

Frände, J. 2013. Dubbelboende vid beskattning av fysiska personer. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja. A-sarja N:o 315. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys.

Helminen, M. 2016. EU-vero-oikeus. Helsinki: Talentum Pro.

Helminen, M. 2025. Kansainvälinen verotus. E-kirja. Jatkuvatäydenteinen. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Hirvonen, A. 2011. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsingin yliopisto.

Hirvonen, H. 2022. Verohallinto täsmensi ohjeistustaan ulkomaille muuttavalle – Mitkä asiat kannattaa huomioida? Nettiartikkeli. Luettu 02.03.2025. Saatavilla osoitteessa: <<https://uutishuone.pwc.fi/verohallinto-tasmensi-ohjeistustaan-ulkomaille-muuttavalle-mitka-asiat-kannattaa-huomioida/>>

Huostila, A. 2023. Yleisesti verovelvollisen urheilijan urheilutulojen verotus kansallisissa ja kansainvälisissä tilanteissa. Johtamisen ja talouden tiedekunnan Pro Gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Kalin, S., Kauppinen, I., Kotakorpi, K. & Pirttilä, J. 2022. Migration and Tax Policy: Evidence from Finnish Full Population Data. FIT Working Paper 1. Asiantuntijaverkoston julkaisusarja. Verotutkimuksen huippuyksikkö.

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi – Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. E-kirja. Helsinki: Art House Oy.

Loiva, A. 2018. Opiskelijan vero-opas. Liiketalouden opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu.

Myrsky, M. & Linnakangas, E. 2009. Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus. Helsinki: Talentum.

Määttä, K. 2017. Vero-oikeuden perusteet. Helsinki: Keskuskauppakamari.

Nykänen, P. & Nieminen, M. 2025. Tuloverolain kommentaari. E-kirja. Jatkuvatäydenteinen. Helsinki: Alma Talent Oy.

Nykänen, P. 2021. Suomen kansalaisen olennaiset siteet Suomeen ja yleinen verovelvollisuus – KHO 2021:172. Oikeustapauskommentti. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Nykänen, P. 2015. Rajoitetusti verovelvollisen tulon verotus. Helsinki: Talentum.

OECD. 2017. Model Tax Convention on Income and on Capital. Condensed version (as it read on 21 November 2017). Luettu 19.01.2025. Saatavilla osoitteessa: <https://www.oecd.org/en/publications/2017/12/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-condensed-version-2017_g1g8769b.html>

Ojala, M. 2024. Kansainvälisten veroasioiden palsta. Verotus 1/2024 (122–130).

Pelkonen, L. 2025. YK suunnittelee verosopimusta, jolla iskettäisiin ultrarikkaihin – Yhdysvallat osoitti mieltä ja käveli ulos. Ylen nettiutinen. Luettu 02.03.2025. Saatavilla osoitteessa: <<https://yle.fi/a/74-20143198>>

Raitala, S-M. 2017. Tuloverolain kolmen vuoden sääntö ja olennaiset siteet. Vero-oikeuden Pro Gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto

Tilastokeskus. 2024. Nettomaahanmuuttoa lähes 58 000 henkilöä vuonna 2023. Tiedote. Luettu 05.01.2025. Saatavilla osoitteessa: <<https://stat.fi/julkaisu/clin4jbq3b6u210avtv0wphb8k>>

Verohallinto 2024a. Kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistaminen luonnollisten henkilöiden verotuksessa. Verohallinnon syventävä vero-ohje. Luettu 29.12.2024. Saatavilla osoitteessa: <<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/77657/kansainvalisen-kaksinkertaisen-verotuksen-poistaminen-luonnollisten-henkiloiden-verotuksessa/>>

Verohallinto 2025a. Yleinen ja rajoitettu verovelvollisuus sekä verosopimuksen mukainen asuminen – luonnolliset henkilöt. Verohallinnon syventävä vero-ohje. Luettu 12.01.2025. Saatavilla osoitteessa: <<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48999/yleinen-ja-rajoitettu-verovelvollisuus-seka-verosopimuksen-mukainen-asuminen---luonnolliset-henkilot3/#3.3-olennaiset-siteet-suomeen>>

Verohallinto 2025b. Ulkomailla työskentelyn verotus. Verohallinnon syventävät vero-ohjeet. Luettu 19.04.2025. Saatavilla osoitteessa: <<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49111/ulkomailla-tyoskentelyn-verotus7/>>

Verohallinto 2025c. Rajoitetusti verovelvollisen tulon verotus – luonnolliset henkilöt. Verohallinnon syventävä vero-ohje. Luettu 20.04.2025. Saatavilla osoitteessa: <<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/334489/rajoitetusti-verovelvollisen-tulon-verotus---luonnolliset-henkilot/>>

Verohallinto 2025d. Kansainvälisten veroriitojen ratkaisumenettely. Verohallinnon syventävä vero-ohje. Luettu 11.05.2025. Saatavilla osoitteessa: <<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/77253/kansainvalisten-veroriitojen-ratkaisumenettely2/>>

Vilka, H. 2025. Tutki ja kehitä. E-kirja. Jyväskylä: Santalahti-kustannus.

LAIT JA OIKEUSLÄHTEET

Amerikan yhdysvallat SopS 1–2/1991. Sopimus Suomen tasavallan hallituksen ja Amerikan yhdysvaltojen hallituksen välillä tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi.

Euroopan unionin neuvoston direktiivi veroriitojen ratkaisumekanismeista Euroopan unionissa 1852/2017

EU-tuomioistuin. 2003. Asia C-209/01, Schilling ja Fleck-Schilling v. Finanzamt Nürnberg-Süd, tuomio 13.11.2003. Luettu 23.03.2025. Saatavilla osoitteessa: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:62001CJ0209>>

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto. EUR-Lex. Luettu 22.03.2025. Saatavilla osoitteessa: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT>>

Euroopan yhteisöjen erioikeuksia ja vapauksia koskeva pöytäkirja. 8.4.1965. Luettu 22.03.2025. Saatavilla osoitteessa: <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX%3A12006E%2FPRO%2F36%3AFI%3AHTML>>

Hallituksen esitys eduskunnalle Tulo- ja varallisuusverolaiksi 40/1974

KHO 6/2004. Saatavilla osoitteessa: <<https://finlex.fi/fi/oikeuskaytanto/korkein-hallinto-oikeus/ennakkopaatokset/2004/6>>

KHO 88/2011. Saatavilla osoitteessa: <<https://finlex.fi/fi/oikeuskaytanto/korkein-hallinto-oikeus/ennakkopaatokset/2011/88>>

KHO 172:2021. Saatavilla osoitteessa: <<https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/ennakkopaatokset/1638343854202.html>>

KHO 190:1989. Julkaisematon. Kooste luettavissa esimerkiksi teoksesta Verohallinto 2015. Kansainvälisen verotuksen käsikirja 2015 – verovuodet 2013 ja 2014. Verohallinnon julkaisu 284.15.

KHO 501B:1988. Kooste luettavissa esimerkiksi teoksesta Verohallinto 2015. Kansainvälisen verotuksen käsikirja 2015 – verovuodet 2013 ja 2014. Verohallinnon julkaisu 284.15.

Laki kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta 1552/1995

Laki kansainvälisten veroriitojen ratkaisumenettelystä 530/2019

Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta 627/1978

Laki verotusmenettelystä 1558/1995

Tuloverolaki 1535/1992

Valtioneuvoston asetus kansainvälisten veroriitojen ratkaisumenettelystä
661/2019

LIITTEET

Liite 1. Opas Suomen kansalaisen verovelvollisuusaseman tutkintaan

1. Alkuarvio

a. Milloin hakija on muuttanut ulkomaille?

Muuttovuosi ja kolme vuotta kulunut:

Mikäli hakija on oleskellut ulkomailla muuttovuoden ja kolme seuraavaa vuotta voidaan hänelle myöntää rajoitetusti verovelvollisen verovelvollisuusasema ja tarvittaessa Suomesta saatavaa tuloa varten lähdeverokortti.

Muuttovuosi ja kolme seuraava vuotta EI ole vielä kulunut:

Hakijan olennaiset siteet on tutkittava ja päätös rajoitettua verovelvollisuudesta tehdään kokonaisarvion perusteella.

b. Milloin olennaiset siteet ovat katkenneet?

Siteet katkenneet muuttohetkellä:

Mikäli hakija osoittaa, että olennaiset siteet ovat katkenneet muuttohetkellä, voidaan rajoitettu verovelvollisuus myöntää muuttohetkestä alkaen.

Siteet katkenneet muuttohetken jälkeen:

Mikäli siteet ovat katkenneet muuttohetken jälkeen, voidaan rajoitettu verovelvollisuus myöntää seuraavan verovuoden alusta alkaen.

Olennaiset siteet eivät ole katkenneet:

Mikäli olennaisten siteiden kokonaisarvion perusteella voidaan todeta, että henkilöllä edelleen on olennaisia siteitä Suomeen, ei rajoitettua verovelvollisuutta voida myöntää ennen kuin muuttovuoden jälkeen on kulunut kolme seuraavaa vuotta.

2. Tutkinta

a. Ulkomailla oleskelun syy ja tarkoitus

- Onko Suomesta lähtö pysyvää?
- Miksi Suomesta on muutettu ulkomaille?

Ulkomaille muutto esimerkiksi opiskelun tai työkomennuksen vuoksi voi viitata maastamuuton väliaikaisuuteen. Jos tarkoituksena on palata Suomeen 2–3 vuoden jälkeen, voidaan tämä katsoa olennaiseksi siteeksi, vaikka muutoin siteet olisivatkin katkenneet.

Selvitystä tukevia dokumentteja muuttomaasta:

- Kauppakirja/vuokrasopimus uudesta asunnosta muuttomaassa.
- Työsopimus muuttomaasta
- Muut ulkomailta oleskelun tarkoitusta selventävät dokumentit

b. Henkilökohtaiset siteet

- Onko Suomeen jäänyt omaisuutta?
- Onko perhe jäänyt Suomeen?
- Kuuluuko henkilö sosiaaliturvaan Suomessa vai muuttomaassa?
- Onko henkilö verovelvollinen muuttomaahan?
- Työskenteleekö tai harjoittaako henkilö elinkeinotoimintaa Suomessa muuton jälkeen?
- Kuinka paljon henkilö oleskelee Suomessa muuton jälkeen?
- Mitä tuloja henkilö on saanut Suomesta ja ulkomailta muuton jälkeen?
- Selvitystä tukevia dokumentteja:
 - Kauppakirjat omaisuuden myynnistä
 - Dokumentti työsuhteen päättymisestä Suomessa
 - Dokumentit perheen muutosta, kuten lentoliput, puolison työsopimus tai lasten koulupaikkatodistukset
 - Kelan todistus Suomen sosiaaliturvaan kuulumisen päättymisestä
 - Todistus muuttomaahan sosiaaliturvaan kuulumisesta
 - Todistus verovelvollisuudesta muuttomaahan (asuinpaikkatodistus)
 - Selvitys Suomessa oleskelusta muuton jälkeen

3. Päätös

- Päätös tehdään kokonaisarvion perusteella. Lähtökohta on, että henkilö on yleisesti verovelvollinen. Päätös rajoitetusta verovelvollisuudesta voidaan tehdä vain, jos hakija osoittaa olennaisten siteiden katkenneen. Puutteellinen selvitys johtaa hakemuksen hylkäämiseen.